

כי קרוב

חסידות ונדרכי החסידות

קול קורא במדבר ישרו בערבה

צוות 'כי קרוב' עשה יום תוסס ומרתק במחיצת רבה הראשי של הערבה התיכונה, שליח הרבי, הרה"ג ר' משה בלוי • המטלות המיוחדות כנאמן כל גופי הכשרות, השאלה שהעסיקה את כל גדולי הפוסקים בדבר גבולה הדרומי-מזרחי של הארץ לעניין שמיטה ועוד, השיחות עם הקלאים על סף השמיטה הבעל"ט, שיעורי התורה ליחידים ולרבים, הכתובת לאלפי מטיילים, הינוך הבנים במקום נידח ובעלי התשובה המאירים • ערבה עם טעם וריח

המלך בשדה

מסה מאלפת מאת 'החוזר' הגאון רבי יואל כהן זצ"ל

אני לדודי

התוועדות מיוחדת עם הגה"ח הרב חיים שלום דייטש

נפשי חמדה

מיוחד: הרב משה שילת בזיכרונות אישיים ומפעמים לקראת השלושים להסתלקות 'החוזר' זצ"ל

חודש אלול

המלך בשדה

מדוע ימי חודש אלול מוגדרים כימי חול ולא כימים של קדושה? • שני סוגי התקשרות – באמצעות עשר הספירות ובאמצעות י"ג מידות הרחמים • המלך יוצא אל השדה – אך לא אל המדבר • כיצד מוצאים את הניצוץ האלוקי המסתתר בליבו של כל יהודי? • כיצד מודאים שההתעוררות של אלול לא תחלוף ותיעלם? • גישה חסידית לעבודת התשובה, על-פי עיון במאמרו המפורסם של אדמו"ר הזקן – "אני לדודי ודודי לי" • מסה מיוחדת ומאלפת מאת 'החוזר', הגה"ח רבי יואל כהן זצ"ל לפתחו של חודש התשובה

ובנמשל: כאשר המלך הוא בהיכלו, האדם צריך להיות בדרגה רוחנית נעלית כדי להיות קרוב אל המלך, הקב"ה. בשבת ויום-טוב, כדי לזכות ולהתראות עם המלך, על היהודי להפשיט את עצמו מענייני החולין שלו, להפסיק לעשות מלאכה, ללמוד יותר ולהתפלל יותר; וכאן בא לידי ביטוי החידוש המיוחד של חודש אלול: בימים אלה המלך יוצא לשדה והגילוי נמשך לכל יהודי בכל מצב בו הוא נמצא. בחודש זה אומרים לכל יהודי: למרות היותך עסוק בענייני חולין, יכול לקבל את פני המלך. כל יהודי, באיזה מצב שיהיה, יכול לקבל את פני המלך. רק דבר אחד נדרש – לצאת ולקבל את פניו, לקבל עול מלכות שמים.

במילים אחרות: העובדה שימי חודש אלול אינם ימים טובים אינה בגלל החיסרון של ימים אלו, אלא מפני מעלתם – בימים אלו, המלך, הקב"ה, מגיע אל כל יהודי, באיזה מעמד ומצב שהוא נמצא, ונותן לו כוחות לעבוד את עבודתו.

בחודש זה אומרים לכל יהודי: למרות היותך עסוק בענייני חולין, בכל זאת אתה יכול לגשת אל המלך. כל יהודי, באיזה מצב שיהיה, יכול לקבל את פני המלך. רק דבר אחד נדרש – לצאת ולקבל את פניו, לקבל עול מלכות שמים.

[מעניינת במיוחד הערתו של הרבי זי"ע (ספר המאמרים מלוקט תמוז-אלול עמ' רית. וראה שם דיוק הלשונית "פנים יפות" ו"שוחקות") על דיוק לשון רבנו הזקן במשל ש"המלך מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם". בפשטות, כוונת הדברים היא, שאת אותם אנשים היוצאים לקבל את פני המלך, המלך מקבל בשמחה ובסבר פנים יפות. אבל הרבי מבאר שמכך שנקט אדמו"ר הזקן את הלשון "מקבל את כולם כו' ומראה פנים שוחקות לכולם" ולא "אותם", יש ללמוד עניין נוסף.

יש לעיתים שהיהודי רוצה לצאת אל המלך לקבל את פניו ומכאן ולהבא לנהוג בהתאם לרצון המלך, אבל למרות הרצון לעשות זאת – הוא לא מצליח ליישם את הדברים הלכה למעשה. הוא רוצה מאוד להשתנות, להתנתק מהדברים הבלתי-רצויים ולהיות ממקבלי פני המלך, אבל בפועל – הוא לא מצליח. יצרו אונסו והרצון לא בא לידי קיום בפועל.

וגם את יהודים אלו המלך מקבל בסבר פנים יפות. זו ההדגשה בכך ש"המלך מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם" – בהוספת המילה "כולם" מדגיש רבנו הזקן שאת כל היהודים, גם אלה שלא ניגשו בפועל אל המלך אלא רק רוצים לגשת ולקבל את פניו – גם אותם הוא מקבל בשמחה. רצון פנימי זה יקר וחביב בעיני המלך, והוא מקבל אותם בסבר פנים יפות ומראה להם את הפנים השוחקות שלו. ההתבוננות בדבר זה עצמו, עד כמה יקרה כל תנועה של יהודי בעיני המלך

בח"י אלול שנת ה'תצ"ח ירדה לעולם נשמתו הקדושה של מורנו הבעש"ט שהאיר את העולם באור תורת החסידות. כעבור ארבעים ושבע שנים, באותו היום ממש, בח"י אלול ה'תק"ה, נולד רבנו הזקן, בעל התניא והשולחן-ערוך, ממשיך דרכו של הבעש"ט ומפיץ תורתו בממדים רחבים ביותר.

אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע התבטא פעם בהקשר זה (לקוטי דיבורים ח"א בלה"ק עמ' 48), שח"י אלול מכניס חיות בחודש אלול. לפני גילוי החסידות חודש אלול היה קשור לתנועת-הנפש של עצבות ומרה-שחורה; ותורת החסידות, שהתגלתה על-ידי הבעש"ט ואדמו"ר הזקן, הכניסה חיות בעבודת ה' של חודש אלול. אפשר לומר שנקודה זו בולטת במיוחד בתוכנו של המאמר "אני לדודי" שבלקוטי-תורה (פרשת ראה לב, א).

בהשקפה ראשונה נדמה, שמאמר על חודש אלול צריך לעסוק במהות הפגמים הנעשים על-ידי העבירות, ואופן תיקונם על-ידי התשובה. אבל הצצה אל תוך המאמר "אני לדודי" מגלה לנו גישה שונה לחלוטין. בכל הפרק הראשון, מתוך שלושה, אדמו"ר הזקן אינו מזכיר כלל את נושא תיקון הפגמים. המאמר פותח בכך שאלול הוא זמן העבודה של "אני לדודי", אתערותא-דלתתא, ובראש-השנה ויום-הכיפורים הוא זמן של "דודי לי", אתערותא-דלעילא.

אחר כך ממשיך אדמו"ר הזקן וכותב, שאלול הוא זמן התגלות י"ג מידות הרחמים. ועל כך הוא שואל: "למה הם (ימי חודש אלול) ימות החול ואינם ימים טובים כמו שבתות וימים טובים שבהם התגלות אלוקות?" עניינו של יום-טוב הוא – שאז מאיר גילוי אלוקות שלא כדרך הרגיל. אם כן מדוע ימי אלול בהם מאירה הארת י"ג מידות הרחמים, דרגה אלוקות גבוהה שמאירה רק ביום-הכיפורים, "אחת בשנה", אינם ימים טובים?

כדי לבאר זאת, מביא אדמו"ר הזקן משל מלך בשר-ודם. ישנו המלך כפי שהוא בהיכל מלכותו, וישנו המלך כפי שהוא מופיע בשדה, ש"אז רשאים כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו, והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם".

מהו התירוץ הטמון במשל זה? הרבי זי"ע, שהרבה לבאר במאמרו ושיחותיו את משמעותו של המשל, מסביר (לקוטי שיחות ח"ד עמ' 1342 ואילך), שייחודו של יום-טוב הוא בכך, שבו מאירה הארה אלוקות מיוחדת, שונה משאר ימים. וזו הסיבה שאסורים אנו בעשיית מלאכה בשבת ויום-טוב: היות וביום זה מאירה קדושה נעלית, לכן על היהודי להתקדש ולהפשיט עצמו מכל ענייני החולין, ולהתאים את עצמו לגילוי הנעלה.

לכן, ככל שהקדושה נעלית יותר – ההפשטה הנדרשת מהאדם נעלית יותר. ביום-טוב אסורות כל המלאכות מלבד מלאכת אוכל-נפש; בשבת, בה מאירה קדושה נעלית יותר, אף מלאכת אוכל-נפש נאסרה עלינו; יותר מכך ביום-הכיפורים, שבו מאירה קדושה נעלית עוד יותר – מצוים אנו לענות עצמנו בחמשת העינויים, ולפרוש לגמרי מכל ענייני גשמיות העולם. וזהו תוכן המשל: כאשר המלך הוא בהיכל מלכותו לא כולם יכולים להיכנס אליו אלא רק יחידים סגולה והמובחרים שבעם; מה-שאיין-כן כאשר המלך הוא בשדה כל אחד יכול לגשת אליו ולהקביל את פניו.

משל למלך, שקודם בואו לעיר ויצאון אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה ואז רשאון כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו הוא מקבל את כולם בסדר פנים ופאת ומראה פנים שוחקות לכולם. ובלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו. ואחר כך בנאו להיכל מלכותו אין נכנסים כי אם ברשות ואף גם זאת המובחרים שבעם ויחודי סגולה. וכך הענין על דרך משל בחודש אלול ויצאון להקביל אור פניו יתברך בשדה...

(בעל התניא, לקוטי תורה פרשת ראה דף לב)

היא בשם א"ל, עניינן הוא המשכה אלוקית שבבחינת 'אור' - "א"ל הוי' ויאר לנו". י"ג המידות מבטאות את התגלות האור האלוקי כפי שהוא מצד עצמו, למעלה מצמצום והגבלה.

ברא כרעא דאבוה

שני סוגי הארות אלה באים לידי ביטוי בעבודתו של היהודי. יש קשר של היהודי עם הקב"ה שמבוסס על התבוננות וידיעה. יש לו ידיעה בעילוי של עשר הספירות שעליהן נברא העולם, ובה הוא מתקשר. הוא מתבונן בגדולת ה' כפי שהיא בשייכות לענייני הבריאה - גדולת חסדו וגודל גבורתו וכו', ועלידי כך נולדת בלבו האהבה לה' והיראה ממנו.

אבל התקשרות זו נקראת התקשרות חיצונית. הוא מתקשר רק עם ה' חיצונית של האלוקות כביכול, עם בחינת ה'שפע' בלבד. הוא מתבונן בדרגות שיש להן קשר לנבראים, ואילו עם האלוקות שלמעלה לגמרי מהעולמות, עם עצמיות האלוקות, אין לו שום קשר. וכשם שבנאהב ההתקשרות היא רק לחיצוניתו, כך גם מצד האוהב - ההתקשרות היא רק מצד החלק החיצוני של האדם, כוח השכל והמידות שבו, לא מצד עצמיות נפשו.

אמנם אצל יהודי ישנה התקשרות עמוקה מזו. אצל כל יהודי קיימת הארה אלוקית נעלית יותר מבחינת עשר הספירות. וכמבואר במאמר, שהתואר "ישראל" פירושו 'יוד שר א"ל'. 'פירוש', שבחינת א"ל הוא שר ומושל בקרבנו, דהיינו שיש בכל נפש מישראל ניצוץ אלוקות ממש המחיה נפש-האלוקית ומושך בטבעו למעלה לאור באור החיים למסור נפשו אליו ית' והוא למעלה מן החכמה ודעת שבנפשו... וזהו בניס אתם להוי' אלוקיכם".

כלומר, לכל יהודי יש ניצוץ אלוקי שנקרא 'א"ל'. ניצוץ זה הוא הארה מהאלוקות כפי שהיא למעלה מהצמצומים. "א"ל הוי' ויאר לנו", בחינת האור האלוקי, האין-סוף כפי שהוא מצד עצמו, מאיר בנפשו של כל יהודי, ובאופן של "שר" - זוהי הבחינה השולטת בנפשו (והיוד שבהא בתחילה, היא להורות שעניין זה הוא תמידי. וכידוע שיוד הבאה בתחילת התיבה מורה על התמדת הדבר וכמו "ככה יעשה איוב" (איוב א, ה. רש"י שם)).

העבודה הנדרשת מצד עניין זה אינה על-פי שכל והתבוננות, אלא התקשרות ואהבה עצמית לה', כבן השור בעצם נשמתו לאביו. ובלשון המאמר: "כי ברא כרעא דאבוה הוא, שנכלל ברצונו של אביו בלי שום טעם ודעת כמו בחינת רגל שבטל לגבי ראש ואין לו רצון שלו כלל".

והתקשרות זו נקראת "פנים בפנים". לבחינה זו לא שייכת הידיעה וההבנה. אדרבה, ההתקשרות של היהודי בדרגה זו היא דווקא על-ידי התבטלותו. וכפי שהובא לעיל מהמאמר שבחינה זו היא בדוגמת "ברא כרעא דאבוה" - כמו הרגל שבטלה לגבי הראש למעלה מטעם ודעת.

אלא שלפעמים האדם שוכח מהתקשרות עמוקה זו, ויש צורך בהתבוננות כדי לגלותה מחדש. אבל התבוננות זו היא מסוג שונה. ההתבוננות אינה בגדולת ה' כדי ליצור ולהוליד אהבה אליו, אלא זו התבוננות בעניין זה עצמו - שיש בו ניצוץ מעצמיות האלוקות שהוא הוא מהותו האמיתית, ועלידי זה הניצוץ בא לידי גילוי. זו לא התבוננות שעליה מבוססת ההתקשרות לה', אלא היא אמצעי בלבד לגילוי ההתקשרות העצמית שקיימת מכבר.

זו תמצית הפרק הראשון של המאמר - לכל יהודי יש בחינת "א"ל הוי' ויאר לנו" שמאירה תמיד בקרבו והיא השר המושל בקרבו. ולמרות שהארה זו, מבחינת י"ג מידות הרחמים, מאירה תמיד בנפשו של כל יהודי, מכל מקום בחודש אלול זה זמן מיוחד להתגלות בחינה זו. וכפי שכותב במאמר שאלול הוא זמן התגלות י"ג מידות הרחמים. באלול המלך נמצא בשדה, וקל יותר לכל יהודי לגלות את הניצוץ שבתוכו ולגשת למלך.

בחודש אלול, כאשר המלך בשדה, כדי לגשת אליו אין צורך לצאת ולהתנתק מענייני החולין בהם האדם עוסק ולהתרומם לדרגות גבוהות; דורשים דבר אחד בלבד: לצאת ולהקביל את פני המלך. לחשוב על כך שהמלך בא ומתקרב אלינו, ולעורר את הרצון לגשת אליו ולקבל את פניו. ■

פרק נוסף יופיע בגיליון הבא

הקב"ה, היא עצמה מעוררת, "כמים הפנים לפנים", אהבה חזקה למלך, וזה עצמו נותן את הכוח להתגבר על היצר ולקיים את רצון המלך בפועל.

הארת פנים בפנים

בחלקו השני של הפרק הראשון, ממשיך אדמו"ר הזקן ומבאר מהו עניינן של י"ג מידות הרחמים שמתגלות בחודש אלול. וז"ל: "הנה כתיב יאר ה' פניו אליך, שהוא ענין הארת י"ג מידות שיהיה פנים בפנים. דהיינו שיאיר גילוי פנימיות רצונו ית' למקור נשמות ישראל".

ביאור הדברים:

הקשר בין שני אנשים יכול להיות בשני אופנים - התקשרות חיצונית, והתקשרות פנימית. יש לפעמים שראובן יודע ומכיר במעלת שמעון, וכן לאיך, שמעון מכיר ומעריך את מעלת ראובן, וזהו הבסיס לאהבתם זה לזה. מדובר בשני אנשים שבמהותם הם שונים ונבדלים, אלא שיש ביניהם תכונות משותפות וכיוצא בזה הגורמות לאהבה זה לזה. אבל יש גם סוג של קשר נפשי בין אנשים. אב ובן, לדוגמה, קשורים זה לזה בנפשם, בעצם מהותם.

וההבדל הוא מהותי: כאשר האהבה היא מצד המעלות, הקשר הוא למעלותיו של שמעון בלבד, לא לעצם מהותו; וגם מצד ראובן האוהב - האהבה היא רק מצד חיצוניתו, מפני הבנת והכרת השכל במעלותיו של שמעון. זו דרגת אהבה חיצונית - מחיצונית האוהב לחיצונית הנאהב. לעומת זאת באהבת האב לבנו, האהבה היא פנימית - מפנימיות נפש האוהב לפנימיות נפשו של האוהב. ואהבה זו נקראת "פנים בפנים".

ועל-דרך זה בקשר בין הקב"ה לישראל ישנם מעין שני סוגי התקשרות אלו. ובאופן כללי זהו ההבדל בין ההמשכה שמצד עשר הספירות להמשכה שמצד התגלות י"ג מידות הרחמים.

ובלשון רבנו הזקן: "הארה זו (פנים בפנים), היא נמשכת מבחינת א"ל שהוא ראשית כל הי"ג מידות ומקורן וכללותן. וכמ"ש א"ל הוי' ויאר לנו, שהוא בחינת אור אין-סוף ב"ה עצמו ממש".

אור ושפע

להבנת הדברים טוב יותר, כדאי להקדים ולבאר את כללות ההבדל בין המושגים 'אור' ו'שפע'. 'שפע' מבטא את צורת ההשפעה הדורשת שינוי והתאמה לכלי המקבל. ובדוגמת רב המלמד את תלמידו, שכדי שהרב יוכל להשפיע לתלמיד, עליו להתאים את עצמו לכלי שכלו. ייתכן שהרב יהיה גאון גדול, אבל אם לא תהיה לו היכולת לצמצם את עצמו ולהתאים את שכלו לרמת התלמיד - הוא לא יוכל ללמד. 'משפיע', בשם התואר, הוא אדם שביכולתו להתאים עצמו לכלי המקבל, ולהעביר לו את ההשפעה באופן שתתקבל בכלי שכלו.

לעומת זאת המושג 'אור' מבטא את התגלות המקור, המאור, בלי שום התחשבות עם כלי המקבל. אור השמש מאיר ומתפשט בכל מקום בלי שום שינוי או התאמה כלשהי למקום אליו מגיעה הארה. זו משמעות הביטוי השגור בספרי חסידות "אור מעין המאור" - כל ענייניו של האור הוא ביטוי והשתקפות של המאור, ואין בו שום שינוי מכפי שהוא במקורו. האור אינו משתנה ואינו מתאים עצמו למקום בו הוא מאיר; אדרבה, הוא מאיר ומגלה את המאור כפי שהוא, בכל מקום בשווה. וכמו שמפרש במאמר את הפסוק (דברים ד, כד) "כי הוי' אלוקיך אש אוכלת הוא" - "פירוש, כמו למשל זיו ואור האש היוצא מן האש עצמו שבכללותו אין בו שום התחלקות בינו לזיו הנמשך ממנו".

משמעות הדברים בנמשל היא, שישנם שני סוגים של המשכת אלוקות לעולם: 'אור' ו'שפע', ובאופן כללי אלה הן שתי הבחינות השונות - עשר הספירות, וי"ג מידות הרחמים.

עניינן של עשר הספירות הוא, כפי שכתוב בפתח-אליהו, "אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינן להון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמין" - עניין הספירות הוא שעליהן תהיה הנהגת העולמות. בדרגה זו האור האלוקי מצומצם עד שביכולתו להיות ולהחיות את העולמות המוגבלים. זוהי הבחינה הנקראת 'שפע' - התאמת הארה האלוקית הבלתי-מוגבלת לכלי הקיבול של הנבראים; מה-שאי-י"ג מידות הרחמים, שתחילתן

ר' יואל

14 פעמים במרוצת שני העשורים האחרונים זכה הרב משה שילת, מנהל 'תורת חב"ד לבני הישיבות', להביא את הגה"ח רבי יואל כהן זצ"ל לארץ הקודש לשיעורים והתוועדויות לכלל חוגי הקשת התורנית, לקראת חג הגאולה י"ט כסלו • לקראת השלושים להסתלקותו לשמי רום הוא מגולל בכלי ראשון עדות אישית רצופה אנקדוטות מפעימות החושפות טפח וטפחיים מאישיותו יוצאת הדופן שאין ולא היה לה אח ורע • **יואל משה**

הרב משה שילת

יואל ישב לידי ואחרי שיחת הטלפון שהוא לא היה קשוב אליה, פניתי אליו בהתלהבות וסיפרתי לו. הוא פשוט לא הגיב חוץ מהנעת ראש קלה פעם אחת כאומר: נו נו. ניכר היה שזה לא מתחיל לעניין אותו...

עומק החסידות היה תאוות חייו

ר' יואל היה משכיל עצום בחסידות, גאון עולם שאיש בחב"ד לא השתווה לו. הוא היה בקי בש"ס ובכל ה'המשכים' העמוקים של חב"ד ובראשם ה'המשך' של שנת תרס"ו, סוגיות עמוקות בחסידות שנאמרו על ידי הרבי החמישי, הרש"ב, בהמשך של שישים מאמרים במשך שנה וחצי, וכן המשך תרע"ב העמוק שבו מאה וארבעים וארבעה מאמרים. הם היו נהירים לו כשבילי הרחובות בהם הלך ויותר מכך...

אפשר לומר גם שהוא היה גם 'מקובל' במלוא מובן המילה, בקי ובעיקר מבין בקבלה. היה מהיחידים בחב"ד שידע היטב את פירושי הזוהר של האדמו"ר האמצעי וה'צמח צדק' ואת ספרי הקבלה העמוקים ביותר של אביו של הרבי 'ליקוטי לוי יצחק'. את הבקיאות בחסידות ובקבלה ניתן גם לראות בין בתרי אחת מעבודותיו המיוחדות: כתיבת 'ספר הערכים' של חב"ד. מרוב יסודיות, העמקה ודקדוק בכל מילה הוציא לאור תשעה כרכים בפרויקט זה, אבל לא סיים אפילו את האות א' (!) מתוך הערכים שסידר לפי סדר הא-ב (הספר האחרון בסדרה הופיע לפני ארבע שנים - כרך שלם על ערך "אחדות ה'") - ובשנים האחרונות עבד על ערכים רבים נוספים שיצאו בקרוב).

הוא היה מבלה עם הספרים העמוקים ביותר. לא אשכח את אחד מלילות שבתות החורף בביתו. היה זה אחרי השיעור המפורסם, הארוך מכל השיעורים בשבוע, שלוש שעות רצופות בליל שבת של חורף ב-770, בבית המדרש הקטן למעלה, לפני תפילת ערבית של שבת. לאחר השיעור ותפילת השבת הלכנו לביתו קבוצת בחורים לסעודת שבת, שגם בה האריך מאוד בהתוועדות וסיפורים מעוררי מחשבה. אנחנו כולנו הצעירים כבר 'ניקרנו' והוא עודנו ערני ותוסס... אבל הדבר המדהים היה כשהסתיימה הסעודה בשעה אחת בלילה והוא נשכב על הספה בסלון ובידו 'המשך תרע"ב' העמוק ביותר של חסידות חב"ד. הוא קרא בו בשכיבה כמו שקוראים עיתון. ראינו זאת ועניינו נקרעו מתדהמה.

דבר דומה היה לי איתו כשנסענו לשבת שלפני י"ט כסלו לעיר הקודש חברון להתוועד עם בחורים רבים מישיבות שונות שבאו איתנו להתארח שם. ביום שישי הסכרתי לו יואל שהוא מתוועד בליל שבת, אבל ביום השבת יתוועד מישהו אחר והוא צריך לנוח

כבר יותר משנה שבריאיתו של ה'חזור' של הרבי, הגאון החסיד ר' יואל כהן בן ה-91, הייתה רופפת, אבל אף אחד מאיתנו, תלמידיו ומעריציו, לא רצה לחשוב על היום שאחרי, ועכשיו אנחנו המומים ונאנחים. כשאדם נפטר בגיל כזה, לכאורה לא אמורים להיות המומים. אבל כשאדם זה אות וסמל לכל כך הרבה דברים נחשקים אשר היו 'מונחים' אצלו בטבעיות כל כך גמורה, אז האבל הוא כבד וגם קשה מאוד להתחיל לתאר את החוסר.

אנסה לגעת על ידי סיפורים בכמה נקודות מאישיותו, ממה שראיתי בעיניי בשנת לימודי בחצר הרבי 770, כשר' יואל העביר לנו שיעורים והתוועדויות תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם, וממה שחוויתי במשך 14 שנים רצופות כשאירחתי אותו כאן בארץ הקודש להפצת חסידות גדולה בשבוע של י"ט כסלו.

מופשט לגמרי מענייני העולם

סיפור מפורסם עליו, שלא ראיתי בעיניי, הוא שהגיע עם שקית אשפה לתוך בית המדרש 770 כשהוא שקוע במחשבות, ותלמידים שאלו אותו מה זה ועל מה זה, ואז תפס את עצמו שבעצם לקח את השקית מביתו כדי להשליכה בפח האשפה ברחוב ושכח. מהמעט שראיתי אצלו אני לא מפקפק בנכונות של הסיפור הזה.

בשבת אחת הסמוכה ל"ט כסלו, כשהיה בארץ, יצא מהבית לבית המדרש מוקדם בבוקר. רעייתו הרבנית, שכשעה לאחר יציאתו התכוננה לצאת גם היא, לא מצאה את נעליה בשום אופן, נעלי שבת צבעוניות עם 'לק'. לא ידענו מה לעשות אבל לרגע לא חשבנו שמה שיקרה הוא שהרב יחזור אחרי כמה שעות מבית הכנסת כשלהרגליו הוא נועל את נעלי אשתו, היא צוחקת בקול גדול ולא מצליחה אפילו להסביר לו כמה שהוא לא שם לב למה שקורה עם הגשמיות שלו...

לפני ארבע שנים הרופא אסר על ר' יואל לבוא לארץ. היו לו כאבים ברגליים, והרופא הסביר שבמטוס יש לחץ אוויר המסוכן לרגליים שלו. כשר' יואל יצא מהרופא הוא ביקש מיד מתלמידו שהתלווה אליו להתקשר אליי לברר אם יש אפשרות להגיע לארץ באנייה. התלמיד היה קצת נבוך אבל ר' יואל לא נרגע עד שהבין שדרך זו, שהכיר לפני יותר מ-70 שנה כשהוא עצמו הגיע מישראל אל הרבי, כבר לא קיימת עוד...

עוד דבר ש'תפס' אותי מאוד היה כשנסענו יחד לישיבה מסויימת להעביר שיעור בימי י"ט כסלו לפני כ-15 שנה. חבר התקשר אליי ואמר לי שמצאו את סדאם חוסיין בתוך בור והוציאו אותו. למי שזוכר זה היה אירוע דרמטי וגם משמח מאוד לישראל... אני התענייני בפרטים וגם התלהבתי מכך שזה קרה בי"ט כסלו. ר'

עם נחיתתו באתי לקבל את פניו בשדה התעופה והוא קיבלני בשלום רפה, ראיתי מיד שמהו לא בסדר. הוא לא רצה לדבר איתי ליד אנשים אחרים, והמשיך בהליכה עד שהיינו לבד. אז שאלתי אותו אם הוא לא מרגיש טוב, והוא ענה בזעקה: "מי התיר לך לבזבז ממזונם של ישראל?! איפה שמת אותי לשבת באווירון? אני לא מוכן בשום אופן לשבת בכאלו מקומות". אשתו הרבנית סיפרה לי אחר כך שכעבור כשעה מתחילת הטיסה הוא שם לב שמהו לא בסדר, יותר מדי נוח לגוף... ואז הוא תפס שבזבזו עליו כסף ומאז עד סוף הטיסה היה במצב רוח לא טוב.

הפעם השנייה היתה לפני שנה וחצי, בחודש אדר תש"פ. ר' יואל נהיה בן תשעים בחודש שבט של אותה שנה, ובמגזין של 'חב"ד לצעירים' שאנחנו מוציאים לאור פרסמתי עמוד של מודעת ברכה לבכית בשם כל הארגונים שתחת ניהולי. בחודש אדר הייתי בנוי יורק ונכנסתי לדבר אתו ולספר מה קורה אצלנו, כהרגלי בכל ביקור בחצר הרבי. הוא קיבל אותי בצורה מזוהה קצת ונכנס איתי לחדר. בחדר הוא אמר לי בטון כועס: "ראיתי מה שעשית לי ואני לא מעוניין בהסברים שלך על זה ולא מעוניין להסביר לך למה זה מופרך לגמרי. אם דבר כזה או דומה לו או דומה לדומה יקרה עוד פעם, לא נהיה ידידים. ראה הזהרתך". ר' יואל הקפיד תמיד על דיבור עדין ומרומם במיוחד, אבל במקרה הזה פשוט לא יכל לתת מקום ולסבול שום גינוני כבוד, אפילו שמבחינתנו היה זה כל כך טבעי לברכו ליום הולדתו ה-90. הכל אצלו היה אמיתי ועד הסוף.

אפשר להעלות עוד נושאים רבים ומהותיים בחייו של האיש הזה, כמו העובדה שלא מש מהרבי ועמד לפניו בביטול גמור של עבד לפני אדונו בלי שהגאונות האישית שלו תפריע לו לביטול הזה; אפשר לתאר את תופעת הפלא של גאונותו בהיותו חד בדרא לחזרה וכתובה של דברי הרבי; אפשר לדבר על תכונת החיות וההתלהבות שלו השופעת שבמסגרתה יכול היה לקחת נושא ולדבר עליו בהתלהבות כמה שעות ולהדביק בה את כל סביבתו; אפשר לתאר ולספר עוד ועוד, ועדיין נהיה בתחילת התיאור של האישיות המופלאה הזו שהסתלקה מאיתנו. "והחי יתן אל לבו".

בשביל שבמוצאי שבת יוכל להיות בכושר בהתוועדות בבנייני האומה... הוא הבין והסכים, רק ביקש שאביא לו משהו לקרוא במנוחת הצהריים. לתומי חשבתי שהוא מתכוון לספרי סיפורי חסידים וכדומה ושאלתי אם רוצה משהו מסויים, הוא ענה בפשטות שאביא 'הדרנים' על הרמב"ם. מדובר בספר העמוק ביותר של הרבי ובו מרוכזים מסות סיומי הרמב"ם שהרבי היה מעביר מידי שנה בסיום המחזור של הרמב"ם היומי שלושה פרקים ליום.

ולקיננו: באחת הפעמים האחרונות כשהגיע לביתנו בימי י"ט כסלו הגיע בערב ופרש מיד למנוחת הלילה. לפנות בוקר אני שומע אותו מהלך הלך וחזור בסלון וקורא בשמי. יצאתי אליו והבנתי שהוא לא מבין מה השעה וזה גם לא מעניין אותו. הייתי בטוח שרוצה לשתות משהו אבל הוא היה טרוד מאוד ממה שהוא אחר. יש לך כאן תרס"ו? הוא שואל אותי. חיפשתי מיד ולא מצאתי ואמרתי לו שבמשרד, לא רחוק מהבית, יש. הוא שאל אם לא אכפת לי להביא. נסעתי להביא את הספר. כשהבאתי לו את הספר הוא דפף בו עד שהגיע לעמוד מסוים וחפש בו באצבעו שורה מסוימת, כשמצא אותה נהנה מאוד וסגר את הספר. לא שאלתי אותו כלום והוא גם לא אמר כלום וחזר לחדרו.

שונא מותרות וכבוד

מהמסופר עד כאן כבר ניתן להבין שהאיש הזה ומושגים של מותרות או כבוד לא יכלו ללכת יחד... ובכל זאת, שני סיפורים לא נעימים בהקשר זה שקרו לי איתו מראים עד כמה הוא סלד מהם.

פעמיים זכיתי שר' יואל יכעס עליי ממש. הפעם הראשונה הייתה לפני עשר שנים. היה זה לאחר כמה שנים רצופות בהן הוא הגיע לארץ לשבוע של הפצת חסידות ונסע במחלקה רגילה במטוס. באותה שנה הוא נהיה בן 80 ולא היה מספיק בקו הבריאות, והצענו לאשתו הרבנית שהם יטוסו במחלקת עסקים הנוחה יותר, בה אפשר גם לישון וכו' (לא במחלקה הראשונה היוקרתית והמפוארת אלא במחלקת עסקים). היא הסכימה. זה היה המינימום שהרגשנו כחובה לעשות בשבילם, כשכסף על עבודתו אצלנו מעולם לא הסכים לקבל וגילו הלך והתקדם.

מצות ער פינין

ערב שנת השמיטה, שמנו פנינו אל הנקודה הדרומית ביותר בגבולה המקראי של ארץ ישראל, ליום תוסס ומרתק במחיצת רבה הראשי של הערבה התיכונה, שליח הרבי, הרה"ג ר' משה בלוי • ליווינו אותו מקרוב בעת סדרה של מפגשים אישיים ובלתי אמצעיים עם חקלאים הזורעים בעצם ימים אלו את השתילים שיבואו אל שולחנו ופינו במרוצת שנת השמיטה, יהודים שגילו את האור כי טוב באמצעותו ובעלי תשובה שהפכו לתלמידי חכמים בזכותו ובזכות פועלו • אגב כך התוודענו למפעל קירוב מיוחד במינו בדמות כתובת שפיתחו הוא וביתו למאות מטיילים מדי שנה ולילדים חסידיים שבמשך כל שנות ה'חיידר' לבנים ובית הספר לבנות יונקים את חינוכם מבלי לצאת מפתח הבית • וערבה

בנימין ליפקין

תורה

הרב בלוי מציג את ערוגות השתילים של עלי הירק שאמורים להיות משווקים בשנת השמיטה לכל הארץ

של תפילת ערבית בשעה תשע בערב. לשחרית לא ניתן לקבץ את כולם באשר רובם המכריע יוצא לעמל יומו בטרם יעלה השחר; בשעות של תפילת מנחה כולם עוד שקועים בעבודתם; בחסדי שמים הצליח להתקבץ מניין נאה בתשע בערב וגם זה הישג בלתי מבוטל עליו עמל הרב זמן רב. יש עוד קושי אובייקטיבי ההופך את יצירת המניין למשימה בלתי אפשרית: המרחק בין יישוב אחד למשנהו כרוך בנסיעה בת כעשרים דקות. קרוב לארבע שעות של נסיעה מפרידות בין מרכז הארץ ליישובי הערבה התיכונה. על סף הקצה הכמעט דרומי ביותר בארץ (דרומה משם שוכנת רק אילת). תשכחו מכל מה שידעתם עד כה על נקודות מבודדות. ברוכים הבאים לערבה.

מסילה אל הלבבות

"קול קורא במדבר", קראנו אך לפני שבועות אחדים בהפטרות נחמו, "פנו דרך ה', ישרו בערבה, מסילה לאלוקינו". מי שעמל על פילוס נתיבותיה של המסילה הזו בלב הערבה הוא הרב משה בלוי, בן הזקונים של איש החינוך והמחקר החסידי, הרה"ח ר' עמרם בלוי ע"ה, חתנו של הגה"ח הרב שלום דוב בער כהן שליט"א, ראש ישיבת 'תומכי תמימים' בקריית מלאכי.

הדרך הזו לפילוס הנתיבות אינה המונית ולא קולקטיבית. כאן בערבה מיישמים הרב בלוי וביתו את הייעוד הנבואי: ואתם תלוקטו לאחד אחד. בתחילת היום המרתק שחווינו במחיצתו, אסף אותנו

"אולי נניח פה תפילין?". כך, בפשטות ישירה, ללא התנשאות ובלוי שמץ של מלאכותיות, מציץ הרב משה בלוי לאיש שיחו, החולש על מאות דונמים שבהם עתידים לצמוח עלי הירק הנושאים את הכשרות המהודרת של בד"צ העדה החרדית בשנת השמיטה.

ארבעים מעלות חום שוררים בשעה הזו בערבה. מכל ארבעת העברים מסביב נראה ישימון אינסופי של אדמה שרק חממות קוטעות את הרצף שלו. השמש מכה בעוז. גם הכובעים שסיפק לנו הרב בצאתנו לדרך לא מצליחים להקהות את החום הקופח. החקלאי מביט על אדמתו ומפטיר: אבל אין לי תפילין פה. לי יש, נענה הרב. חיש נשלף מהרכב זוג תפילין מהודרות והרב, בחדווה בלתי מוסתרת, כורך את הרצועות על הזרוע כנגד הלב ועל הראש כנגד המוח.

מי יודע אם אי פעם נערך כאן במקום הזה, על קצה גבולה המקראי של ארץ ישראל לדעתם של חלק מהפוסקים, כזה מעמד של קבלת עול מלכות שמים. חקלאי הניצב אל מול החממות המוריקות, ימים אחדים לאחר השתילה שלהם, ערב שנת השמיטה הקרבה ובאה, עטור בתפילין מתחת כיפת השמים, מכסה ראשו, עוצם עיניו וקורא בקול גדול: שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד.

מולו, סמוך לחיים, עטור זקן עבות שניכר בו מאבק בין שחרות לבין אותות שיבה מוקדמים, הרה"ג רבי משה בלוי, רבה האזורי של הערבה התיכונה ושליח הרבי במקום זה עשרים שנה. ברגע זה אין מאושר כמותו. רגעים אחדים קודם לכן סיפר לו המארח, בעל החממות, כי אך לאחרונה קיבל זוג תפילין מהודרות במתנה מאת איש הקשר שלו בוועד

הכשרות של העדה החרדית. אבל המתנה הטובה ביותר שיכול לקבל הרב בלוי היא ההנחה שלהן בפועל, כאן ליד אדמת פרי עמלו. נקודת המפגש הזו ממחישה מעט את מה שנחווה ביום הארוך הזה במחיצת הרב בלוי, רב אהוב, שליח מסור ונתון, פה מפיך מרגליות, שופע ללא הרף פסוקים ואמרות חז"ל, טופח על מנת להטפוח.

במסגרת תפקידו הרשמי ועל סמך הידע התורני הבלתי מעורער שלו, הוא הרב הפוסק והנאמן המקובל על כל חוגי הכשרות באשר הם: הרבנות הראשית לישראל, בד"צ העדה החרדית, מערכות הכשרות של הגר"ח"א לנדא, הגר"י אפרתי, הגר"ש"ז רווח, הגרא"י רובין, בד"צ קהל מחזיקי הדת, קהילות. כולם בלי יוצא מן הכלל, נועצים בו, סומכים עליו ורואים בו דמות שהיא חלק בלתי נפרד מחותמת הכשרות שאותה הם מעניקים לשורה של גידולים העושים דרכם מכאן לבתי אריזה שונים ומהם לפיותיהם של רבבות אלפי יראים ושלמים מכל חוגי הקשת.

אבל מעל ומעבר לכך, הוא וזוגתו הרבנית, יחד עם כל ילדיהם, הם הכתובת הבלעדית כאן בכל שטחה העצום של הערבה, לכל עניין יהודי. החינוכית הזורמת ממנו, הטבעיות שבה הוא מנהל כל דבר, החן המודעק מכל הגה היוצא מפיו – כל אלו יכולים היו להיות נהירים יותר אילו היה יושב בבני ברק או בכל מקום יישוב אחר בארץ. התכונות הנפלאות הללו נתקלות בהרמת גבה כשהאיש הניצב מולך, הנושק לחמישים, מנהל את אורח חייו וסדר יומו, זה שני עשורים רצופים במקום שבו המניין היחיד הפעיל מדי יום ביומו הוא

ובולעים אותה. הדבר מעניק להם חסינות ומאריך את ימיהם. לאלו שהתבונן בכך הגיע למסקנה כי הסידן הזה יכול לחולל פלאות, לאלו הזקוקים לכך באופן ספציפי, לכל אדם שתוספת סידן טבעית יכולה לתרום לחיזוק גופו (ומי אינו כזה) ובהמשך הדרך, מי יודע, אולי זה יהיה המקום שבו תצמח התרופה למחלה ממארת המפילה חללים רבים כל כך.

זיק גדלק בעיניהם של הספונים במפעל ברגע שבו נראית דמות הרב בפתח. כמו זרם של חשמל שעובר באוויר ואינו פוסח על שום נקודה אנושית בו. הביקור התכוף שהרב עורך במפעל הזה, שתוצרתו נהנית מכשרות בד"צ העדה החרדית, מעניק כוחות נפש לעושים במלאכה. אנו מצויידיים בתלבושת סטרילית מכף רגל ועד

ראש וכך חולפים על פני התחנות השונות. משיגו ושיחו של הרב עם העושים במלאכה אנו למדים כי אין בקי כמותו באורחות חייהם ובמה שעובר עליהם. הרב בלוי איננו רק הרב שלהם. הוא גם הפסיכולוג שלהם, גם יועץ התדמית שלהם, גם המנטור שלהם וגם הקאוצ'ר שלהם. והכל בדברי חכמים אשר בנחת נשמעים, בהקשבה ראויה לצד השחלת האותיות הנכונות והטמעת יראת שמים ואמונה בה' הטוב הזן ומפרנס לכל.

בין החיים ובין המתים

בין חצבה לעין ירב, מקיים הרב שיחת טלפון רגישה המסגירה שוב את תנאי המקום שאין להם אחר במקום אחר בארץ. אחת מתושבות המקום הוותיקות נפטרה לא עלינו בביתה. הרב הסביר לבני המשפחה כי בטרם צאת מסע ההלוויה יש לערוך טהרה. המקום הקרוב ביותר בו ניתן לבצע את הטהרה הוא בעיר דימונה, במרחק של כשלוש נסיעה הלך ושוב. הרב עמל אפוא על הסידור הטכני של שינוע האמבולנס הפרטי אל הערבה וממנה לדימונה הלך ושוב.

כל דבר כזה כרוך בקשיים לוגיסטיים. לא אחת הם עצמם גורמים ליהודים המקומיים, תינוקות שנשבו, לרפיון ידיים. הרב מספר כי מי שתומך בכך אלו בני דור ההמשך ומנדב אגב כך פרט מעניין: ככל שלמשפחה נכנס בן משפחה, בדמות חתן או כלה, מבני עדות המזרח, כך קל יותר להטמיע מסורת ודרך ישראל סבא. השורשיות החזקה המפעמת בקרב עדות אלו מחלחלת אל המשפחות שבהן הם

נטמעים.

יש בפי הרב סיפורי השגחה פרטית לרוב שאותם הוא חווה במסגרת שליחותו רבת השנים במקום. כך, למשל, מדי שנה בשנה, בימים שלפני חג הפסח הרב בלוי ובני ביתו פושטים על כל בתי הערבה ומניחים חבילה של שלוש מצות-שמורה, אפיית יד, בפתח כל אחד מהבתים.

שנה אחת, בעיצומו של חול המועד פסח, קיבל הרב שיחת טלפון מפתיעה. על הקו הייתה אישה שעובדת לפרנסתה כחרדנית באחד הצימרים במושב האמנים צוקים. מדובר בצימרים שעלותן השהות בהם יקרה במיוחד משום שהם נחצבו בסלע ההר ומעניקים לדייריהם תחושה של שהות בתוך הטבע.

הרב בפתח היישוב פארן. כמי שכולו נתינה, כשאנו רק נכנסים לרכב, למרות שיצאנו ממנו ממונית שהביאנו עד הלום, מגיש לנו הרב בקבוק מים צוננים וכוסות. קודם כל תשתו, הוא מפציר בנו. והמים נגמאים ברצון רב, אחרי שעה וחצי של נסיעה מתישה ומשמימה מאילת עד הנה.

את פניו שם הרב לאחד הבתים בפאתי היישוב. השפה שבה מתנהלת השיחה בינו לבין האיש שעל דלת ביתו הוא נוקש היא אנגלית. כמו בתים ויישובים רבים בערבה, גם כאן יש אנשים שבשלב מסוים החליטו לעלות לארץ כשהם שמים פניהם דווקא אל המקומות המבודדים ביותר שאמורים להעניק להם ולנפשם השראה.

בידו של הרב מזוזה כשרה אותה הוא מבקש להתקין בפתח ביתו של האיש האנגלוסכסי שהביא לרב מזוזה אחרת שנמצאה לאחר בדיקה ככשרה בדיעבד בלבד. הדייר מופתע לשמוע את הסכום הסמלי שעולה המזוזה והרב מעדיף לרבר עמו על המשמעות של התקנת המזוזה והשמירה שהיא מעניקה לבעליה.

פיו של האיש מלא תודה והוקרה לרב. יש לו כבר ציפייה לשיעור הבא בו ייטול חלק. גם מתכונת השיעורים פה אינדיבידואלית. יש שיעורים קבועים בבית הכנסת הגדול ביישוב ספיר, בו מתגורר הרב, אך יש גם שיעורים פרטיים, אחד על אחד, בכל מקצועות התורה. עוד שיעור ועוד שיעור, עוד קביעות ועוד חברותא. וכך נפתחים הלבבות, יהודים מתקרבים אל בוראם, נשמות שבות, כל אחת בקצב

בתוככי המפעל המייצר יטמינים כשרים למהדרין בהשגחת בד"צ העדה החרדית

שלה, אל ה' ואל תורתו.

ואם לא, יאמר לי הרב בשוכו אל הרכב, על כך כבר אמר רבנו בעל התניא את דברו. בכווננו אל הדברים הנאמרים בפרק ל"ב בספר התניא לאמור: "לומר שאף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו, ולכן נקראים בשם בריות בעלמא, צריך למשכן בחבלי עבותות אהבה. וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה'. והן לא - לא הפסיד שכר מצוות אהבת רעים".

אנו חוצים את שעריו של מפעל ענק לתרופות טבעיות. סידן לגוף. מאחורי המפעל עומד פטנט ייחודי של אדם שעקב באופן אישי ובלתי אמצעי אחר הדרך שבה סרטנים כחולים מחזקים את גופם. הם משילים מעצמם את מעטפת המגן שלעורם, הופכים אותה לכדור

על גבעה הצופה לנחל הערבה מזכה הרב בלוי בעל חממת ענק לגידולי עלי ירק במצוות הנחת תפילין

בטהרתה.

זו העת לחשוף את אחד מסודותיה של משפחת בלוי. אחד המוסדות שקמו בעשורים האחרונים לטובת ילדי השלוחים בעולם כולו הוא מוסד ה'חייר-נט' לטובת כל אותם ילדי שלוחים בנקודות שונות בעולם, שאין להם כל אפשרות להגיע בקלות למוסד חינוכי על טהרת הקודש. הללו פותחים את יומם בהתחברות מקוונת אל ביתה שכל כולה מורכבת מבני גילם בנקודות שונות על פני הגלובוס. משפחת בלוי מהערה היא המשפחה היחידה בארץ שילדיה גדלים ומתחנכים במוסד הייחודי והמבורך הזה. בביקורנו בבית הורשינו להיכנס לחדרי הילדים שבניגוד לכל בני גילם משמשים גם ככיתות שלהם לכל דבר. בכל חדר יש שולחן מחשב מאובזר עם אוזניות נוחות ופינת פרטיות שבה משתף הילד בשיעורים משעות הבוקר עד אחר הצהריים מדי יום ביומו. קירות חדרי הילדים עמוסים לעיפה בתעודות הצטיינות ממחנכיהם.

איך זה, שאלנו את הרבנית בלוי, לגדל ילדים שבעצם אינם יוצאים מדי בוקר לא לחיידר ולא לבית הספר אלא נשארים בבית. "זהו הבדל שמים וארץ", שחה הרבנית. "הילדים בבית 24/7. אנו חיים את הילדים, נושמים אותם, חווים עמם יחד כל חוויה קטנה כגדולה. זו הורות ברמה אחרת לחלוטין, ולמרות הקושי הכרוך בכך אנו מודים לה' על הזכות הזו שנפלה בחלקנו, כי אנו מעניקים לילדים את כל הליווי שהם דרושים לו ובד בבד הרמה הלימודית שלהם לא נפגמת אלא משופרת לעילא ולעילא".

מבט בפניהם של הילדים החינניים מסגיר את ההשקעה הרבה הניכרת בהם. הם אינם ילדי השלוחים אלא שלוחים בעצמם. חדורי מטרה נשגבה, טעוני מודעות גבוהה לתפקיד שהם ממלאים בכל רגע של מגורים ופעילות קודש במקום. יש שיר נפלא שמושר במחנות הקיץ של חב"ד וכל כולו מוקדש לילדי השלוחים. דומה שכל אחת ממילותיו כמו נכתבה והותאמה על ילדי משפחת בלוי מהערה. כך אומר הפזמון שלו: "אך בן של שליח הוא מחומר מיוחד / יש לו כוח שאין לכל אחד / ולמרות כל הקשיים שבדרך / ההחלטה גמלה בלבו / להפיץ המעיינות זה התפקיד / כשאגדל אצא לשליחות בעצמי / ויהיה לי בית חב"ד משלי".

בהוויות אביי ורבא

הערבה היא סוגיה גיאוגרפית הלכתית כבדת משקל שבה דנים כל הפוסקים. הכרעת השאלה הזו כרוכה בהלכה למעשה הנוגעת לשנת השמיטה שבעוד כחודש נתייצב בפתחה. בעצם גידולי קרקע

החדרנית סיפרה כי לנוכח מצוקה כלכלית שאליה נקלעה העתיקה את מקום מגוריה הזמני למקום כדי לעבוד בו למחייתה ולכסות את הגירעון שבו הייתה שרויה. ככל שהתקרב חג הפסח, גברה דאגתה. לא היה לה שמץ של מושג על קיומה של משפחה דתית כלשהי בערבה והיא עצמה, מאז שזוכרת את עצמה, לא הכניסה חמץ לפיה. לא ידעתי את נפשי, סיפרה לרב.

ואז זה קרה ללא כל הכנה. ביום בדיקת חמץ יצאה לתומה מהבית בו שהתה וגילתה בפתח הבית חבילה הדורה של מצות שמורה. סקירה קצרה שלה גילתה כי החבילה הונחה בפתחי כל הבתים. מאחר והיא עובדת במקום מספר חודשים, הכירה היטב את בתי הרפאים בהם לא מתגורר שום אדם באשר בעליהם פוקדים אותם רק לחודש ימים בשנה, בעוד הם עצמם מתגוררים בחו"ל. היא מיהרה אפוא לאסוף את חבילות המצות מפתחי הבתים הריקים וכך יכולה הייתה לחוג את הפסח כהלכתו על מצות ומרורים.

במהלך חול המועד החליטה לברר מי הוא המלאך ששוגר בידי ההשגחה העליונה לדאוג לכך שלא ייכנס לפיה חמץ. וכך הגיעה אל הרב. זו הייתה תחילתה של התקרבות של אותה נפש תמימה.

בשביל הילדים והאורחים

אחת מגולות הכותרת של הפעילות עליה חולשים הרב בלוי ובני משפחתו באה לידי ביטוי מדי שנה בשנה, בעונת החורף, במהלך קבלת הפנים הלבבית והאירוח החם ויוצא הדופן שהם מעניקים למטיילי שביל ישראל העושים להם תחנה קבועה בביתם.

שביל ישראל הוא פרויקט ייחודי שבמסגרתו מאות אנשים, בעיקר צעירים מתבגרים, עושים מסלול רגלי מדן ועד אילת. המסלול הרגלי נמשך על פני חודשים ימים ובמהלכו יש תחנות של עצירה. אחת מתחנות העצירה בואכה אילת היא בערבה התיכונה. במרוצת השנים האחרונות התחנה הרשמית והמעשית היא בביתה של משפחת בלוי ביישוב ספיר.

כשפוסעים בין כתלי הבית הזה ניתן לחשוב שהגענו לא לבית משפחה חסידית המגדלת את ילדיה במסירות נפש, שעוד מעט קט נדבר בה, אלא באכסניה של נוער ישראלי הבא לשאוב מכאן קורתוב של יהדות ואולי אף יותר מכך. קירות הבית מכוסים במכתבים לבכיים וכרוזות נרגשות חתומים בידי הצעירים שסיימו את המסע הרגלי, "השביליסטים" כפי שהם מכונים, לא לפני שמצאו לעצמם חובה וזכות להביע את רגשי הכרת הטוב כלפי מארחיהם.

הרב בלוי מוליך אותנו אל חצר הבית. בימים אלו של קיץ לוהט קשה לשהות בחצר הזו יותר מרגעים אחדים אבל בימות החורף החצר הזו מאכלסת את סעודות השבת. כמאה ועשרים אורחים פושטים על הבית שעות אחדות לפני כניסת השבת. על מלאכת הכנת השבת עם כל המטעמים הכרוכים בכך עמלה הרבנית בלוי. כולם כאחד צועדים לבית הכנסת לתפילת קבלת שבת וערבית באווירה מיוחדת ולאחר מכן שבים הביתה לסעודת שבת הנמשכת אל השעות הקטנות של הלילה.

בעיצומה של הסעודה, כמו באות מוסכם מראש, הס מושלך ואחד הילדים החינניים במשפחה, מעלה בפני האורחים הצעירים והמופתעים מופע מיוחד עם מסרי פרשת השבוע, חידונים, פעולות ומה לא. האווירה במקום מתחשמלת ומתלהטת לשירה של ניגונים חסידיים, סיפורי צדיקים ואפילו ריקודים של שמחה

ושולף את הרשימה שהכנתי מבעוד מועד". תחילה נתקל בהרמת גבה. הרשימה שהציג למוכר הספרים הוכיחה כי אין זו רשימה אקראית וכי המתקרב העושה את צעדיו הראשונים בעולמה של יהדות איננו קטלא-קניא.

"אם המוכר היה אומר לי על ספר מסוים שהוא אזל, הייתי מיד מגיע למסקנה שכל הנראה מדובר בספר חשוב במיוחד ולפיכך הביקוש שלו גדול יותר. הפצתי בו שידאג למלא את החסר עד ביקורי הקרוב במקום בתוך שבועיים".

בעל הבית, כמסתבר, לא אמר די בקיום המבצע עליו הכריז הרבי לפני עשרות שנים 'בית מלא ספרים' אלא גם לומד ומעיין בהם. הקיפולים שאנו מוצאים בשולי הדפים ואף ההערות בעיפרון בכתב ידו מלמדים כי האיש הוגה בתורה יומם ולילה. פשוטו כמשמעו. את פרנסתו מצא בתחום המחשוב בשכר מניב שאינו מצריך השקעת זמן יתר על המידה. את כל שאר הזמן הוא מקדיש לתורה. הוא מספר כי בבית הסמוך לן עתה, בשעת צהריים, החברותא שלו. "עשינו משמר כל הלילה". ואת התיבה 'משמר' הוא הוגה בטון שיבתי לגמרי.

כי הם חיינו ואורך ימינו - זוהי לא רק דרך חיים במקומות שיושביהם צמחו בערוגתם של בני תורה מינקותם אלא גם בערבה התיכונה בת זמננו.

על ערבים בתוכה

קשה להחמיץ את הנחת הנסוכה בפני הרב בלוי למראה תלמידו והקילומטר/ו התורני שצבר בפרק זמן לא ארוך.

אותה חיוניות אנרגטית קורנת מפניו גם כשאנו מלווים שני חקלאים שומרי תורה ומצוות המדריכים אותנו בין השתילים הרכים והחדשים של פטרוזיליה וכוסברה, שישמשו גם הם את סועדי השמיטה בכל הארץ, כשהם נהנים מהשגחתה ההדורה של אחת הכשרויות בארץ.

בטרם ניפרד משטח החממות, פורץ הרב בריקוד סוחף שאליו נכנסים באחת שני החקלאים, הזורעים בדמעה, ורגלינו גם הן מקפצות עמן בחדוות עיוזו. "ופרצת, ופרצת", קורא הרב בלוי ומוחא כף, "ימה וקדמה צפונה ונגבה, ימה וקדמה צפונה ונגבה". ותוך כדי ריקוד אינך יכול שלא לשאול את עצמך על הגבולות הרבים הנפרצים בו מדי יום ביומו: גבולות גיאוגרפיים שגם נקודת היישוב הרחוקה ביותר בארץ מתגלים ניצוצות יהודיים ונחשפים במלוא יפעתם, כמו גם גבולות חומות הלב והתודעה של מושבניקים שמחממים את לבם וחושפים בתוך עומק אישיותם את היות כל אחד ואחד מהם חלק אלוהי ממעל ממש.

רגע לפני שילווח אותנו בפעם האחרונה אל הרכב שישב אותנו אל מגורינו בשפלה, לטובת שגרת היומיום, לואט באוזנינו הרב בלוי את המסר העולה ככריח תיכון, תקוות חוט השני, מן היום הזה כולו. "על ערבים בתוכה תלינו כינורותינו", פותח הרב בציטוט הפסוק הבלתי נשכח מתוך המזמור 'על נהרות בבל'.

בפיו יש לא פחות משלושה ביאורים לתיבת "ערבים": "ראשית - ערבים מלשון ערבות הדדית שכל אחד חש כלפי רעהו. שנית - ערבים מלשון מעורבים זה בזה; איש אינו יושב תחת גפנו ותחת תאנתו, באומרו ללבו, שלום עלייך נפשי, אני את נפשי הצלתי; כל אחד עושה ככל יכולתו על מנת להיטמע בחייו של הזולת, להיות מעורב בהם, להשפיע עליו לטוב בגשם וברוח; שלישי - ערבים, מלשון עריכות ומתיקות. לחשוב, לדבר ולעשות מתוך טוב אמיתי, בחן, בטוב טעם, בראייה טובה כלפי הזולת".

כמה נאים ויאים הדברים לאומרם. כל אחת מהתכונות הללו מומחשת עד כדי מישוש באישיותו, במזגו, בהליכותיו, במעשיו ובדיבורו של הרב משה בלוי.

יששום מדבר וציה ותגל ערבה ותפרח פחבצלת (ישעיה לז, א). ■

דיון על גבולות הארץ תחת החמה הקופחת בלב הערבה התיכונה

הצומחים בשטח הערבה שהוא מחוץ לגבולה של ישראל מותרים למכירה ולאכילה בשנת השמיטה.

גדולי הפוסקים נדרשו לקביעת המיקום ולכל אחד שיטה משלו. הגר"ח קנייבסקי שליט"א הכריע בעניין במפה שצייר כמו ידיו בספרו המונומנטלי הנודע 'דרך אמונה'. לפני כשלושים שנה התקיים בערבה מושב בית-דין מיוחד של בד"צ העדה החרדית אותו ניווט הגאון רבי יעקב בלוי זצ"ל (שהרב משה בלוי הוא אחיינו, בן אחיו) ובו הוכרע מקום הגבול לפי שיטת העדה החרדית. הגר"י אפרתי דוגל בשיטה שלישית ואחרת. ואלו ואלו דברי אלוקים חיים. שיגו ושיחו התורני של הרב בלוי, כבוגר ישיבת תומכי תמימים המעטירה בקריית גת, ונודע לכל מי שבא עמו במשא ומתן תורני כבר אוריין מובהק, שזור בציטוטים המדויקים מפי הפוסקים, בהלכות ובכל טעמיהן.

בשפה ישיבתית, הדיון בדברים הללו מעניק לו 'פרישקייט' חיונית הזורמת בעורקיהם של בני תורה וכמוה כערוכה ללהט התורני המחיה אותו ומגביה אותו טפח וטפחיים מעל הקרקע, גם כשבתו בערבה, בין יהודים שבחזותם החיצונית נראים כתלושים כרחוק מזרח ממערב מהוויות אביי ורבא ופולפול בדברי הפוסקים. כשאנו יושבים בביתו, כתום ארוחה דשנה, מעשה ידה לתפארת של הרבנית ובני הבית המסייעים בידה, נרגשים לארח בני דמותם בסתם יום של חול, וידיו מדפדפות בספרי השו"ת, פיו שולף בשצף קצף, את דברי רש"י שכולם מתבססים אליהם ומשם נמשך עד לגאוני אחרוני האחרונים. "ר' חיים אומר שאי אפשר לומר שרק כאן הוא הגבול", הוא אומר, כמעט צועק, ותכף מאמת ומעמת את הדברים כי ה' הטובה עליו.

השיח התורני כמוהו כמבוא הולם לביקור שנכון לנו באחד ממשעולי היישוב הסמוך, במרחק של כעשרים וחמש דקות נסיעה. בפתח דלת הבית מקדם את פנינו יהודי מזוקן, חבוש בכיפה שחורה גדולה, עטור בציצית לתפארת. שלום עליכם, הוא אומר בעיניים קורנות. והרב בלוי, היודע צדיק נפש בהמתו של העיתונאי האורח לרגע, מאיץ במארח ובאורחים כאחד: כדאי שתיכנסו לסלון.

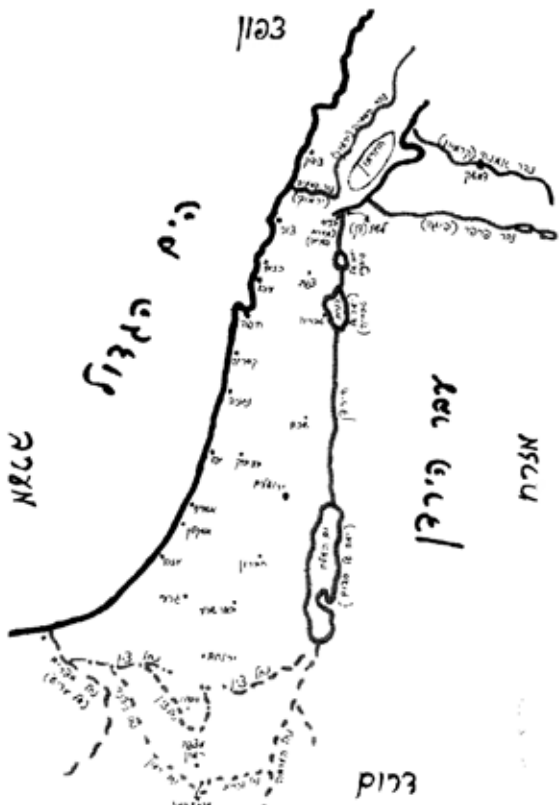
המראה שמקדם את פנינו בלב הסלון מדהים ומפתיע ואולי אף בלתי נתפס בהתחשב בנקודה הגיאוגרפית שבה אנו מצויים. הספרייה העמוסה במאות ספרים מן המסד ועד הטפחות לא הייתה מביישת את אוצר הספרים של בית מדרש מכובד בקריית ספר. חזותו העדינה של בעל הבית, ארשת פניו ובעיקר הדברים היוצאים מפיו, מסגירים בקיאות מדהימה בספרים הרבים, בכל מקצועות התורה.

לפנינו נשמה, אחת מני רבות, שהרב בלוי השיב מעוון. קצב ההתקרבות שלו היה מהיר, מטאורי. ברגע שגמר אומר בנפשו כי ידבק באור ויהי מה, החליט לא להיות פסיבי אלא פעיל ודומיננטי. "כל ספר שהרב היה מזכיר בשיעור, הייתי רושם לעצמי את שמו. בפעם הבאה שהייתי במרכז הארץ, הייתי נכנס לבני ברק, שם את פניי לחנות ספרים

שאלת הגבול הדרומי מזרחי של ארץ ישראל

הרב משה בלוי

רב המועצה האזורית הערבה התיכונה

מפת גבולות הארץ בכתב-ידו של הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א (מתוך ספרו 'דרך אמונה' חלק ב'). בשולי הגיליון מעיר הגר"ח כי הדברים היו למראה עיני חמיו הגדול, הגר"ש אלישיב זצ"ל, ששיבח את מהלך הדברים אך לא הסכים עם המסקנה ונימוקו עמו

מקצה דרום ים המלח ועד למפרץ אילת משתרע עמק הערבה ובו יישובים חקלאיים רבים בשלוש מועצות אזוריות שונות: המועצה האזורית תמר או הערבה הצפונית שבה המושבים החקלאיים נאות הכיכר ועין תמר; לאחר מכן, מנחל צין לערך, מתחילים יישובי המועצה האזורית הערבה התיכונה: עידן, עיר אובות (שהוא לא בדויק יישוב רשמי), עין חצבה (שייך מוניציפלית למועצה האזורית תמר אך נכלל גאוגרפית ביישובי הערבה התיכונה), חצבה, עין יהב, ספיר, צופר, צוקים, פארן ופונדק 101 של כושי רימון.

ביישובים עידן, חצבה ועין יהב יש שטחים חקלאיים משני צידי נחל ערבה הזורם מדרום לצפון. כך שישנם גידולי הצד המערבי של נחל ערבה וגידולי הצד המזרחי של נחל ערבה. גידולי המושב פארן נמצאים דרומית לנחל פארן.

מצומת באר מנוחה מתחילים יישובי המועצה האזורית חבל איילות עד העיר אילת. באזור יהל עובר קו מעלות ה-30. יהל נמצא קצת צפונית לו.

הוויכוח המרכזי בין ועדות השמיטה המספקות את הירקות לצרכני המהדרין הוא כדלהלן: על כולם מוסכם שקצה ים המלח הוא הקצה הדרומי מזרחי של ארץ ישראל ההלכתית. אך הוויכוח הוא ביחס לשאלה מאיזה קצה מתחיל הגבול - האם מהקצה המזרחי של ים המלח או מהקצה המערבי של ים המלח. הוויכוח נמשך בשאלה כיצד מתעקל הגבול: האם הוא ממשיך לרדת דרומה לקו 30 דווקא, כך שרק דרומה לקו 30 הם גידולי הערבה הדרומית המותרים ומוכרים כיבולי חו"ל, כלומר מלוטן דרומה, או גם קצת קודם, כך שגם אזור יהל עצמו כבר נקרא ערבה דרומית, כאשר הגבול מסתיים בנחל יעלון או נחל יהל, ומשם ממשיך מערבה, ואם כן שטחי יהל הם יבולי חו"ל למרות שהם קצת מעל קו המעלות ה-30.

יש שיטות לפיהן עוד קודם מסתיים הגבול הדרומי בנחל פארן, כך שכל מה שדרומית לנחל פארן זהו חו"ל וממילא כל יבולי מושב פארן הם יבולי חו"ל.

יש דעות שגם כל מה שמזרחית לנחל ערבה בעין יהב הם בכלל יבולי חו"ל.

להלכה ולא למעשה דעת הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א ב'דרך אמונה' (חלק ב') שנחל צין זהו הגבול הדרומי (ראו תצלום המפה בכתב-ידו, מתוך ספרו, והערתו בשולי הדברים כי הראה את הדברים לחמיו הגדול, הגר"ש אלישיב זצ"ל, ששיבח את מהלך הדברים אך לא הסכים עם המסקנה).

להלכה ולא למעשה יש שיטות הרואות בנחל ערבה כולו את הגבול המזרחי-דרומי עד חיבורו לפארן.

שיטות נוספות יש גם בקרב עוד רבנים האם הגבול הוא עד פטרה היא רקם לפי יוסף בן מתתיה ואולי עד אילת, ואולי אף עד ים סוף בדרום חצי האי סיני.

ונהרא נהרא ופשטיה וכל אחד יעשה כדעת רבותיו והאמת והשלום אהבו. ונוכה תכף ומיד שיעמוד כהן לאורים ותומים בבית המקדש השלישי בגאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו בקרוב ממש.

בשיחה מעמיקה במעון מציג הרב בלוי ל'כי קרוב' את דברי הפוסקים השונים אודות מקום הגבול המדויק

חשבון-נפש של חודש ימים

למה בבית המרחץ אנשים מוכנים לספוג מכות ועוד לשלם על זה? • מה היית מוכן לשלם כדי שהכעס והקנאה יסתלקו מליבך? • האם ניסית לדמיין תפילה עד מיצוי הנפש, שבה לכל מילה יש טעם מתוק? • התוועדות מיוחדת לשבת-מברכים החודש אלול, חודש חשבון הנפש

איך תיראה, איך תרגיש ואיך תחשוב כשהנפש האלוקית תתפשט בכל גופך ולא תיוותר אוטונומיה לנפש הבהמית שלך? איך ייראו החיים כשנוכל להשיג בשכלנו באמת מה זה "ממלא כל עלמין" ו"סובב כל עלמין", כשנגיע להשגת גדלות ה' איך יהיה כשלא רק נחשוב על כך, אלא שהדברים גם ירדו לחלקים היותר פנימיים של הנפש, למידות שלנו? איך זה ייראה לקום בבוקר עם מחשבות, דיבורים ומעשים שאת כולם מנהיגה הנפש האלוקית, הבורעת מבפנים "בחשיקה וחפיצה בכל לב ונפש ומאוד", כלשון רבנו הזקן בעל התניא, לקדוש ברוך הוא? איך ניראה כשהתאוה שלנו תהיה להתענג על ה' בלבד?

חודש אלול צריך להיות מיוחד לחשבון נפש ובחשבון נפש חסידי יש שלושה מרכיבים: מה אני צריך להיות, מה אני מסוגל להיות ומה קורה בפועל. בדרך כלל אנחנו עושים חשבון של מה הייתי יכול לעשות ומה עשיתי בפועל, ומסתפקים בזה: "הייתי יכול לכוון קצת יותר בתפילה, אבל המחשבות שלי נדדו למקום אחר". אבל אם מסתפקים בכך, החשבון יוצא רדוד מאוד. רבנו הזקן בעל התניא מדגיש מאוד שעל האדם לצייר ולתאר לעצמו איך החיים ייראו כשהוא יהיה כמו שצריך להיות.

אורך זמן רב לקרב אלינו את העולם הרוחני של 'איך צריך להיות'. לפעמים אדם מדמה בנפשו איך יהיה עשיר. ניסיתם פעם? אם אזכה בלוטו יהיה לי הרבה כסף, אקנה בניין, והבניין ייראה כך וכך. למה אדם מדמיין את כל הפרטים ולא מסתפק באמירה לעצמו "נהייתי מיליונר"? כי בורש ששתי מילים אינן מספיקות. רק הדמיון המפורט 'עושה לך את זה', ואדם אפילו מקבל תענוג מזה, מתוך הכניסה לפרטי הדמיון יש לו קצת תענוג של עשירים.

אבל בעניינים של עבודת ה' הדברים אינם באים בקלות כל-כך. זה לא זורם כמו דמיונות של הנפש הבהמית. ובכל זאת, הדבר אפשרי והנפש שלנו עובדת באותו אופן. גם מי שאף פעם לא היה עשיר מכיר סיפורים מפה ומשם, ובסך הכול יודע איך מתנהגים בעשירות, והדמיון עוזר לו להרגיש עשיר. כך ברוחניות – אולי איננו יודעים בדיוק איך ההרגשה להיות רק עם נפש אלוקית, אבל סיפור לנו. זו המעלה של לימוד החסידות. מלמדים אותנו ומספרים לנו איך נראה עשיר ברוחניות. וככל שאתה שומע עוד ועוד פרטים, הדבר מתקרב אליך. ובאלול, חשבון הנפש הראשון הוא לצייר לעצמנו את כל זה, איך צריך להיות יהודי. החשבון הזה מרים אותנו לגבהים, וכדאי להתעכב עליו.

מכיוון שאין מדובר במושג שכלי יבש, אלא זה דבר עמוק ורגשי, אם התבוננת היום זמן

מה ותרצה לחזור על כך למחרת, שוב תזדקק למאמץ ולתהליך ממושך. ייקח לך זמן עד שתצייר שוב את הדבר כשהוא קרוב אליך. אנחנו מנסים לקרב אלינו עולם רחוק מאיתנו, ולכן צריך לתרגל זאת שוב ושוב.

הקושי באבחון עצמי

חשבון הנפש השני יורד מפסגת השאיפות של 'מה צריך להיות', ופונה לברר מה שייך לי ולעולמי. בסדר, אינך יכול להגיע לאהבה כרשפי אש, אבל מה כן? אינך יכול להתבונן שעה לפני התפילה, אבל כמה אתה כן יכול?

כאן חשוב לדעת שהטבע שלנו הוא שאדם אינו נוטה לזהות את התקלות של עצמו ולהודות בהן. מטבעו הוא רואה בעצמו רק טוב. הוא בטוח שהוא עושה כל דבר בצורה מצוינת, ואם לא – יש לו תירוץ וסיבה טובה למה התנהג כך. לכן כשהוא בא לדרוש מעצמו, הדבר אינו פשוט לו. כדי לדעת בדיוק מה אני יכול להיות, צריך הרבה חשבון צדק, להשקיע עיון רב ואמיתי עם עצמי. בלי להגזים אך גם בלי לוותר.

אם נכנסים לזה ברצינות רואים כמה קשה לאדם לאבחן את עצמו. לכן צריך "עשה לך רב", להתייעץ עם מישהו שמכיר אותך ומאתגר אותך. צריך להיזהר שאדם לא ידרוש מעצמו מעט מדי, אבל גם לא יותר מדי, כי אז תהיה לו נפילה גדולה.

אז מה עושים? כשיש שאלה הלכתית הולכים לרב, וכשיש שאלה בחשבון הנפש באים להתוועדות. התוועדות היא בעצם חשבון נפש בצוותא. כי כשיושבים יחד, מתוך אהבה וחיבה, כל אחד יכול לדרוש מהשני להשתפר. על זה אמר הרבי הריי"צ שהתוועדות היא כמו בית מרחץ לוהט. בו יש מדרגות, שעליהן יושבים, לצד האדים החמים. בזמנו הבלנים היו לוקחים ענפים לחים וחובטים במתרחצים. המכות היו חזקות כל-כך, שאם היו מכים מישהו כך ברחוב, הוא היה מזמין משטרה. אבל בבית המרחץ הוא נהנה ואפילו מתענג. איך זה יכול להיות? אמר הרבי הריי"צ שהוא הבין את סוד העניין: אם קודם כל מחממים טוב את האדם, ואז מעלים אותו למקום גבוה יותר, הוא יהיה מוכן לקבל אפילו את ההצלפות בהנאה רבה...

לחלק לחלקים

ועוד פטנט חשוב של חשבון הנפש: לחלק אותו לקטגוריות. הרבי הדגים זאת דרך החלוקה של תורה, עבודה וגמילות חסדים. בוא נראה מה עם התורה שלך, מה עם התפילה שלך ומה עם החסדים שלך. על כל אחד מהחלקים הללו צריך את כל שלושת החשבונות שהבאנו – איך צריך להיות, איך יכול להיות ואיך בפועל.

בואו נראה: כמה תורה אני צריך לדעת? ש"ס. את כל החומש ואת הני"ך, ולא רק עם רש"י אלא עם כל המפרשים. לדעת מדרש על החומש, וזהר על החומש. את כל הראשונים על הגמרא. וקבלה, גם צריך. לשלוט היטב ברמז, בדרוש, וכמובן הלכה – לדעת מצוין. וכל זה רק בבחינת ידיעת התורה. ומה על לימוד התורה? צריך ללמוד כל היום, "לא פסיק פומיה מגירסא". וכך לצייר טוב טוב בראש שזה מה שצריך.

עכשיו מגיע תור ה'מסוגל'. אני יכול לדעת את כל הש"ס? נאמר שלא, אבל מסכת אחת אני יכול לדעת, אולי אפילו על פה? ואז אתה צריך להתחיל לחשוב כמה כן, ואיזו מסכת, וכמה אתה יכול ללמוד כל יום. אתה צריך לדעת שזה מחייב. תחשב כמה אתה יכול לדרוש מעצמך, ועמוד בזה. אני יכול ללמוד זמן מה בלי הפסק? בלי לדבר? בלי טלפון צמוד? זה כלי-כך רחוק ממה שצריך להיות... ואחרי שני החשבונות האלה צריך לחשוב איפה אני בפועל מבחינת לימוד התורה.

אחר כך תעבור לציר של העבודה. מה צריך להיות בתפילה הגונה, איך מתכוננים אליה ומה מתרחש בתוכה? לשפוך נפשו בכל כוחו ממש עד מיצוי הנפש, להשקיע את כל כולו וכוונתו בכל תפילה... כמה שעות היית צריך להתפלל? אחר כך יורדים מדרגה – אתה לא יכול להתפלל חמש שעות, אבל כמה כן? שעה, שעה וחצי? ולכוון בכל מילה בתפילה, זה ריאלי? אז אולי לא הכול, אבל חלק אתה כן יכול? ואז לחשוב כמה אתה מכוון בפועל? הרבה פעמים יש לי ספקות אם בכלל כיוונתי בברכת אבות.

אחרי זה עושים אותו דבר בתחום גמילות חסדים ובכלל בבין אדם לחברו. איך הייתי נראה אילו הייתי כמו שאני צריך להיות בגמילות חסדים? כמה הייתי חושב על השני ואוהב אותו, כמה הייתי רוצה לעזור לו ולעשות טוב כל היום. איזה תענוג היה בלי קנאה ובלי כעס! רק החשיבה הזאת גורמת לתענוג ושמחה, כמו האיש שמדמיין איך זה להיות עשיר. אחרי זה יורדים מהציור השלם אל המסוגלות שלי. בכמה אני יכול לצמצם את הכעסים שלי? אולי פעם בשבוע אני יכול לעשות חסד? איפה אפשר להוסיף?

אם אדם עושה חשבון נפש לפי החלוקות האלה, הוא מצליח לתת יחס מפורט לכל תחום, וכל החשיבה והפכת לעמוקה ועשירה. כמוכן שאי אפשר לעשות הכול ביום אחד. אפשר לחלק ולהקדיש יום אחד לחשבון נפש על תפילה, יום אחד להערכת המצב בלימוד, יום אחד לבחינת מצבנו בתחום החסד. יום למידות טובות, ויום ליראת שמים. ובאמת גם זה לא מספיק. כך אפשר לעשות חשבון נפש במשך חודש שלם.

נשמרתא דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לרף היומי

סוכה כה - לח

שבנוגע למעשה בפועל, שזה תלוי בגופו, הוא לא ימרוד במלך מלכי המלכים הקב"ה, ומכל מקום היינו גם כן השתחווה חיצונית.

ב) השתחווה פנימית שנעשה בבחינת ביטול רצונו מפני רצון הקב"ה שאין לו רצון וחפץ אחר כלל, וזהו השתחווה הנפש. והשתחווה זו היא מקבלים ישראל ע"י הראי' ברגל בבית המקדש. ומשחרב בית המקדש, הגם שאין אנו יכולים להשתחוות, על כל פנים נתפשטה קדושת הארה זו אפס קצהו במקדש מעט - בית הכנסת ובית המדרש, והיינו בשעת התפלה.

והנה רואין אנו במוחש, אשר לבוא למדרגת בטל רצונו, שכלך, וכל כחות נפשך בלי סיוע - קשה מאד: כי בהכירו ערך עצמו, לא ימצא טעם מספיק שיבטל רצון עצמו מכל וכל. ואדרבה, אם יתקרב לידי הכרה והחלטה שצריך הוא לבטל רצון עצמו, הרי איש שבא להחלטה כזו הרי הוא ירא שמים במדריגה חשובה, ואם כן שוב אינו מוכן למה אין לו לסמוך על החלטות שכלו ורצונו.

והעצה היעוצה היא, שיבקש עזר מאדם כזה שמורה הוא בו שעומד למעלה ממדריגתו הוא, ואין לו פניות ח"ו בענינים אלה, שאז בטח ישמע לפקודתו מה שיוורה בירכי עבודת ה'. והזמן המסוגל לזה הוא בשלש רגלים, ועל דרך דוגמא כמו שהי' בזמן שביהמ"ק הי' קיים. והאריכות בזה אך למותר.

(על פי אגרות קודש אדמו"ר ז"ע ח"ב ע' רנד)

דבר קטן?!

דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הויות דאביי ורבא (סוכה

כח, א)

וצריך להבין אומרו שהויות דאביי ורבא הם דבר קטן, הרי זה עיקר תורה שבעל פה, דמה שאמרו הויות דאביי ורבא אין הכוונה לאביי ורבא דוקא, שהרי ענין זה נאמר על רבי יוחנן בן זכאי שהי' תנא, אלא הכוונה בזה היא על כללות הפלפול דתורה שבעל פה, ואיך אומר שזהו דבר קטן.

ובכדי להבין מה שהויות דאביי ורבא נקרא דבר קטן, צריך להקדים תחילה מה שמעשה מרכבה נקרא דבר גדול.

והענין בזה, דהנה במרכבה יש כמה מדריגות, כדאיתא בכתבי האריז"ל שבמרכבה ישנם כרובים חיות ואופנים, כרובים הם בעולם הבריאה, וחיות ואופנים הם ביצירה ועשיה, וכמו כן יש מרכבה נעלית יותר, והיא המרכבה דאצילות. והמרכבה דאצילות אינה בערך כלל לגבי המרכבה דבריאה. דמרכבה דבריאה הוא ההעלאה מבריאה לאצילות. אבל המרכבה דאצילות ענינה הוא ההעלאה לבחינת אריך אנפין, דאצילות נקרא בכללות זעיר אנפין, לפי שהוא בציר והגבלה דעשר ספירות וג' קווין, ועבודת המרכבה הוא להעלותו למדריגה שלמעלה ממדידה והגבלה, שהוא בחינת אריך, שנקרא גדול בחינת אריכות.

וזהו ענין עבודת האבות בבחינת המרכבה שעל ידי זה פעלו עליית האצילות לבחינת אריך, שזהו מה שנאמר ויעש אברהם משתה גדול, ואמרו חז"ל גדול עולמים הי' שם, להיות שאברהם על ידי עבודתו המשיך בחינת אריך, שזהו גדול העולמים, ועד שגם אברהם עצמו נקרא בשם גדול (כמ"ש יהושע יד) האדם הגדול בענקים דקאי על אברהם אבינו, להיות שעל ידי עבודתו בבחינת המרכבה פעל גם בעצמו שיהי' בבחינת אריך.

וזהו מה שמעשה מרכבה נקרא דבר גדול, להיות דענין המרכבה הוא לצאת מהמדידות והגבלות, שזוהי הגדלות דבחינת אריך.

אמנם הויות דאביי ורבא נקרא דבר קטן, שזוהי תנועה הפכית ממעשה מרכבה שהוא ענין היציאה ממדידה והגבלה, ואילו הויות אביי ורבא ענינם הוא שרצון העליון שלמעלה מהגבלות השפיל את

התכללות המצוות

העוסק במצוה פטור מן המצוה (סוכה כו, א)

והטעם לזה הוא כי המצוות הן כלולות זו בזו, וכשמקיים מצוה אחת הרי כלול בזה גם המצוה שבטל הימנה. והענין הוא דהנה אמרו בזהר דרמ"ח פקודין הם רמ"ח אברין דמלכא. דכמו על דרך משל האברים באדם התחתון הם כלים להשראת האור וחיות הנפש המלוכש בדם האברים, ויש גידים בכל אבר ואבר שבהם ועל ידם נמשך האור והחיות הרוחני שבנפש. ולפי מזג וטבע חומר האיברים, כן יהי' הארת אור הצורה הרוחניים בו ולכן יש לכל אבר פעולה מיוחדת שלא יפעול אבר וזולתו כלל.

אמנם כל זה הוא בהאברים עצמם, אך בהדם הנמשך בהאברים הרי אנו רואין שנמשך בכל האברים בשווה, וסובב והולך מראש לרגל מלמעלה למטה מחלל הימני שבלב לחוט השדרה שבו, וכן הוא עולה מלמטה למעלה מהרגל לראש והוא סובב והולך תמיד במרוצה בכל האברים ולא ינוח ולא ישקוט כו' כידוע בספרי הרפואה. וסיבובו הוא מצד אור הנפש שמתלבש בהדם כמו שכתוב כי הדם הוא הנפש, והיינו גילוי אור מעצמות הנפש שלמעלה מהתחלקות הכוחות.

ולכן בהעלם יש קישור וחיבור לאברי הגוף זה עם זה, שבפעולה אחת משתתפים כל האברים, וגם כשיש איזה קלקול ח"ו באבר אחד הרי זה נוגע גם בפעולת שאר האברים כמו בכאב הראש ר"ל לא יוכל להלוך ברגל ולעשות ביד וכו', ולהיפוך בהקזת דם הרגל יתפא כאב חולי הראש כו', הרי שהאברים מתקשרים יחד והיינו מצד הדם הפנימי שמאיר בו מפנימיות חיות הנפש וסובב והולך בכל האברים.

והנמשל מכל הנ"ל יובן בענין תורה ומצוות שהן בבחינת ציור אדם, וכמו שכתוב זאת התורה אדם, דרמ"ח פקודין הם רמ"ח אברין דמלכא, שיש לכל מצוה ומצוה שרש מיוחד באבר מסוים, כמו מצות צדקה ביד ולמעלה הוא ענין חסד דרועא ימינא, ומצות תלמוד תורה הוא בראש, וכמו כן מצות תפילין בראש ובורוע וכו', ומצד זה יש התחלקות דכל מצוה מזולתה.

אמנם התורה היא האור וחיות של מעשה המצוות, וכמו שכתוב כי נר מצוה ותורה אור, דהמצוה היא בחינת נר וכלי, ותורה הוא האור המתלבש בתוך הכלי וכן יש כוונה פרטית בכל מצוה ומצוה בהאור העליון שממשיכים על ידה, כמו תפילין בהמשכת מוחין לז"א, וצדקה בחינת חסד, וכדומה בכל מצוה יש כוונה פרטית, וכל זה הוא מבחינת אור התורה שמאיר בכל מצוה.

וכמו שנת"ל בדם הנפש שלמעלה מהתחלקות האברים וסובב הולך בכל האברים בשווה, כמו כן התורה היא מבחינת מקיף שכולל כל המצוות בבחינת התכללות יחד, ועושה ההתכללות בהמצוות שבמצווה אחת יש מהמצוות האחרות ג"כ, ולכן אמרו כל העוסק במצוה פטור מן המצוה, משום שבמצוה אחת יש התכללות מכל המצוות יחד.

(ע"פ ספר המאמרים תרנ"ה ע' לר"ז)

רבו יביאו לדרגת הביטול של עליה לרגל

שחייב אדם להקביל פני רבו ברגל (סוכה כז, ב)

יש לבאר הטעם בחיוב זה על פי תירוץ הקושיא במה שאנו אומרים "ואין אנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות לפניך", דבשלמא לעלות ולראות אי אפשר "מפני היד כו'", אבל ההשתחווה, הרי יכולה להיות בכל מקום לפני ית', כמו ואנחנו כורעים ומשתחווים כו', ולמה צריך לזה בית המקדש דוקא.

והתירוץ על זה הוא, כי יש ב' בחינות בהשתחווה:

א) השתחווה חיצונית שמשתחוה בגופו, או מדרגה נעלית יותר -

וגוים מרקדין בהיכלו כו', כי כלפי עצמותו אין שום ענין תופס מקום כלל, וכך כל העולמות עליונים ותחתונים כולא כלא ממש חשיבי קמי קוב"ה. וכדאיתא בזהר שבגלותא קודשא בריך הוא סליק לעילא, היינו שנסתלק החיות מההארה למעלה מעלה לבחינת עצמותו ומותו, ואזי העולמות אינם תופסים מקום כלל והנהגת העולמות הוא בבחינת שינה כביכול.

אמנם ישראל מונין ללבנה, שהיא המשכה שבסדר ההשתלשלות, שבוה צריך כל המשכה להיות לתוך כלי, והכלי צריך להיות ראוי לקבל בתוכו ההמשכה, ומזה יכולים רק ישראל לקבל כי רק בהם יש בחינת הביטול.

(ע"פ תורה אור לד, ד-לה, א. אור התורה בראשית ה, ב)

בכוהו של יהודי להתגבר על נטייתו האישית

ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה עובדי כוכבים יחתו ואין ישראל יחתו ת"ר בשביל ארבעה דברים חמה לוקה (סוכה כט, א)

ידועה השאלה: הרי ליקוי המאורות הוא ענין טבעי, התלוי במהלך צבא השמים, ומהו פירוש דברי חז"ל שהם באים כתוצאה על עבירות? המפרשים מתרצים שהפירוש הוא שכאשר המאורות לוקין, הרי זהו זמן מסוגל לפורענות, על-דרך שמצינו בכמה מקומות אודות זמנים מסוימים ש"ריע מזליה" בהם וכיוצא בזה, ובעת כזו מענישים מלמעלה יותר על "ארבעה דברים" אלו; ולכן "בעשותכם רצון הקב"ה אין אתם צריכים לידאג מן הפורענות" – כי אז אין כל עילה להעניש.

אמנם על פי זה אינו מובן מדוע חילקו בין ישראל לעובדי כוכבים, שרק הגוים "יחתו" – הרי אם הגוים יעשו את רצון ה', מדוע עליהם לפחד? ויש לבאר:

פעולתו והשפעתו של "מזל" בזמנים קבועים היא לא רק בנוגע לשכר ועונש, אלא גם בנוגע להנהגת בני האדם – שה"מזל" גורם שתהיה להם נטיה להנהגות ומעשים מסוימים (לטובה או להפך); ולדוגמא: "אין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה", שאין פירושו שאי אפשר להצליח בלימוד התורה ביום, אלא שהלילה הוא זמן מסוגל להצלחה בתורה יותר מהיום, שבו יש צורך ביגיעה יתירה על-מנת להגיע להצלחה.

וכן גם בנוגע למאמר חז"ל במסכת שבת, "האי מאן כו' יהי כו'", שטבע ותכונות האדם תלויים במזל שבזמן שנולד בו – אין פירוש הדבר שהמזל מכריח את מי שנולד בזמן זה להנהגה מסוימת – שהרי "רשות לכל אדם נתונה" להיות צדיק או להפך, ואין מקום לכך ש"תולדתו תמשוך אותו לדבר שאי אפשר לזוז ממנו" – אלא, שהמזל שבזמן זה מוליד באדם "נטיה קצת" לדבר מסוים, אבל ע"י יגיעה ביכולתו להתגבר בהנהגתו על טבע זה ואפילו לשנותו ולהפכו.

ובדוגמא לזה הוא בנוגע לכל זמן שעליו נאמר שהוא "יום חייב" וכיוצא בזה, שפירוש הדבר אינו אלא שבזמן זה עלול יותר להיות ענין של חובה, ולפיכך יש להזהר ביום זה בדברים מסוימים, אבל אין זה דבר המוכרח.

ועפ"ז יש לומר, שהפשט במאמר "כשהמאורות לוקין סימן רע הוא לעולם" הוא שזהו זמן שבו מתעוררת בנפש האדם בטבע נטיה ומשיכה להנהגה לא טובה כנ"ל. ופירוש הלשון "בשביל ארבעה דברים חמה לוקה כו'" הוא, שכיון שבזמן זה יש נטיה ומשיכה ל"ארבעה דברים" אלו – אזי המאורות לוקין כו'.

וזהו החידוש בכך שדוקא על בני ישראל נאמר "אל תחתו", משא"כ על עובדי כוכבים:

אע"פ שגם עכו"ם יכולים להתגבר על נטיותיהם הטבעיות וכו' הנגרמות ע"י הזמן, ולנהוג כדבעי (שכן, אף שאין בידם ענין הבחירה לאמיתו, מכל מקום אין הם נענשים אלא אם כן חוטאים "מעצמן") – בכל זאת, מאחר שהם נתונים לשליטת הנהגת הטבע, יש להם צורך בהשתדלות ויגיעה גדולה כו' על-מנת לבטל טבע זה, ולפיכך – "יחתו" הגוים מהמה": הם יראים מפני הנטיות שמצד הטבע.

משא"כ ישראל, כאשר יש בידם הוספה בעבודת ה', למעלה מהמידות וההגבלות של טבעם – "עושין רצונו של מקום" – הרי הם למעלה מן הטבע (ואפילו מן הטבע ד"אותות השמים"), ועל כן – "אין מתיראין מכל אלו".

(ע"פ אוצר לקוטי שיחות שיחה ב לפרשת בראשית)

עצמו בענין המצוות שכולם ניתנו בשיעור והגבלה דוקא, אם בזמן אם במקום אם בשניהם, וכמו כן נתלבשו כל המצוות בדברים גשמיים דוקא, ובכל מצוה בפרט יש פרטי רצונות כמו חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה, והיינו שע"פ הרצון העליון כך שחמשה אלו לא יתרומו תרומה ואפילו אם תרמו אין תרומתן תרומה אפילו בדיעבד כו', חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה, נמצא יש חילוקי מדרגות ופרטיות רצונות ברצון אחד מדברי תורה, וכמו כן בכל פרטי המצוות, לולב הגזול והיבש פסול, וכדומה בכל פרטי המצוות, שלא ימצא מצוה אחת שלא יהי' בה חילוקי דינים רבים, ובוה דוקא מלובש עצמיות רצונו וחכמתו ית'.

וזהו ענין דבר קטן הוויות דאביי ורבא, שהוא ענין התורה כמו שירדה למטה ונתלבשה בדברים גשמיים דוקא.

(ע"פ תורת שמואל תרכ"ט ע' ורו-לט. ספר המאמרים תשט"ו ע' קמח-קנ)

בני ישראל מתאפיינים בעליות וירידות

שישראל מונין ללבנה ועובדי כוכבים לחמה (סוכה כט, א) כי הלבנה מתחדשת בכל ל' יום, דהיינו שבכל ל' יום מתמעטת אורה לגמרי עד שתהיה בבחינת החושך לגמרי, ואז מתחדשת להאיר רק כנקודה אחת בלבד, ומעט מעט תאיר אור עד שתתמלא באמצע החודש, וחזרת ומתמעטת בסוף החודש וכן חזור חלילה כידוע. ונמצא בלבנה יש שינויים תמיד מן הקצה לקצה, דהיינו בחינת עליות וירידות בתמידות ולא תעמוד במדרגה אחת לעולם, אלא החצי בירידה והחצי בעלייה, אחר הירידה – עלייה, ואחר העלייה – ירידה, וכן הוא תמיד.

מה שאין כן השמש שאין בה שינוי כלל בעליות וירידות, וממילא אין בה בחינת התחדשות כלל, אלא תמיד עומדת במדרגה אחת. וכדוגמא זו הוא ענין ההפרש בין ישראל לאומות העולם שבהם אין שינויים בעליות וירידות כל כך כמו בישראל, כמאמר רז"ל בישראל, כשהן עולין עולין עד לרקיע וכשהן יורדין כו'.

(ע"פ מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' תקכ)

אין ליהודי אלא מה שמקבל מהשי"ת

שישראל מונין ללבנה ועובדי כוכבים לחמה (סוכה כט, א) לכאורה יפלא למה ישראל שהם במעלה העליונה מונין ללבנה ולא לחמה.

אך הענין הוא, דאמרו בוורה דסיהרא לית לה מגרמה כלום, פירוש שאין לה אור עצמי, רק מה שמקבלת מאור השמש בלבד, כך ישראל אין להן משל עצמם כלום רק מה שמקבלים מאור האלקי ע"י תורה ומצוות. כי הרי התורה נקראת תורת הוי', וכן המצוות מצוות הוי', וישאל שלומד בתורת ה' הרי נאמר בו אשים דברי בפיך כו', שדבר ה' מתורת ה' הוא אומר בפיו ומאיר בנפשו אור האלקי הגנוז בדבר ה' זו הלכה ששונה, וכן במצוות שעושה הרי מקבל בנפשו אור ה' המאיר במצוה זו שעושה כמו שהיא למעלה שנקראת מצוות ה'.

ואם כן נמצא שאין נפש הישראל רק בחינת כלי קיבול לקבל בעצמו האור האלקי שבתורה ומצוות מלמעלה, ואין לו מצד עצמו כלום, כמשל הלבנה דלית לה מגרמה כלום, כי אינם בבחינת יש ודבר בפני עצמם כלל, זולת מה שמקבלים מבחינת גילוי אלקות.

ועל כן ישראל מונין ללבנה, אבל הגוים שהם בבחינת פירוד מאלקות, והינם יש ודבר בפני עצמם, הם מונין לחמה, כי לא יוכלו להיות בבחינת הביטול בעצמם כל כך כמו ישראל לקבל רק מהארת אלקות שבתורה.

(ע"פ מאמרי אדה"ז תקס"ז ע' מה-מט)

ניקת הגוים מלמעלה מההשתלשלות

שישראל מונין ללבנה ועובדי כוכבים לחמה (סוכה כט, א) הטעם שאומות העולם מונין לחמה הוא כי הנה אור החמה מורה על המשכה מהמקף שלמעלה מההשתלשלות, ולכן נקרא "המאור הגדול", שמורה על "גדול הוי'".

והנה כתיב רם על כל גוים ה', שהעכו"ם מקבלים חיות מצד רוממות ה' והתנשאותו בעצמותו כביכול, שהוא מצד עצמותו ומותו רם ונשא מגדר עלמין עליונים ותחתונים ואין להם יחוס ושייכות אלו כלל.

ומצד המשכה זו יכולים העכו"ם לשלוט על ישראל בזמן הגלות,

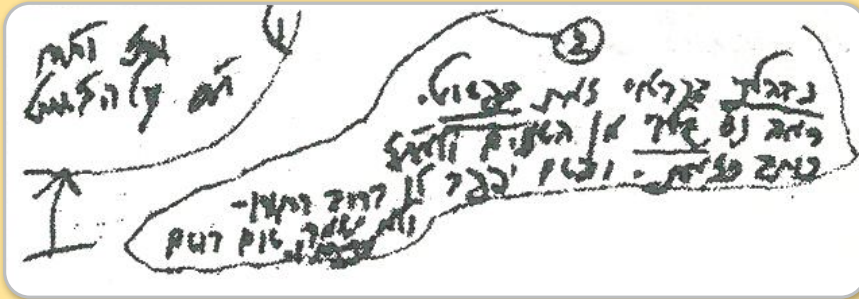
על נס יש להודות

אדם שסבל מגידול ממאיר בריאה, ל"ע, כתב לרבי כי בכדיקה התברר שרוב הגידול נעלם, אך בהמשך המכתב התלונן שוב על מצבו. על היעלמות הגידול השיב הרבי:

נתקבל, ותשואות חן תשואות חן על הבשורות הטובות.

ועל תלונותיו בהמשך המכתב:

נבהלתי בקוראי זאת, כפשוטו. ראה נס גלוי מן השמים, ולאחרי זה כותב כזאת?! והשם יכפר לו ברוב רחמיו - ולא יישאר שום רושם ממכתבו.

תיקון והבהרה

בגיליון 'כי קרוב' מס' 69 במדור 'התוועדות חסידית' הודפסו דברים בשמו של הגה"ח הר"ר יואל כהן זצ"ל, בעניין ביאור מאמר חז"ל "הוי שפל רוח בפני כל אדם", בצורה שאינה ברורה דיה הנותנת מקום לטעות. ככל הנראה, המקור לשגגה האמורה הוא מרשימת אחד התלמידים שלא דייק היטב בדברים ששמע מר' יואל וכיו"ב.

כידוע ליודעים, ר' יואל הקפיד מאוד על צורת הגשת דבריו בכתב ובדפוס, ובהשגחה פרטית בימי ה'שבעה' הגיע לידי מערכת 'כי קרוב' מכתב שכתב ר' יואל בנושא זה, בו הוא מביע את רצונו ודעתו באופן נחרץ לגבי פרסום דברים בשמו ללא רשות והגהתו.

מחמת חשיבות הדברים, הננו מביאים בזה את עיקרי הדברים:

בנוגע לפרסום "אמרות שונות בנוגע לתורת החסידות, סיפורים שונים וכיו"ב ... כיון שדברים אלה נכתבים בשמי - הנני להודיע באופן חד-משמעי אשר אין רשות להדפיס בשמי, גם כשכותבים שזה לא הוגה על ידי, ואפילו כשכותבים שזה נעשה שלא בידיעתי, בלי רשות".

המערכת מתנצלת בזאת על אי-הדיוק בהבאת הדברים, ומחמת חשיבות הבהרת העניין ולגודל חביבותו של הנושא, הננו מביאים להלן את תוכן הדברים כפי שהם נכתבו בספרו של הרב יואל כהן ע"ה - 'המועדים בחסידות' עמ' 15 בהוצאת 'מעיינותיך', בצורה מסודרת, רחבה וברורה.

והוי שפל רוח - באמת

כאשר חז"ל אומרים "והוי שפל רוח בפני כל האדם" אין הכוונה רק שהאדם צריך להתנהג באופן של שפלות כלפי חברו. זה לא דבר שמתחיל מה'גברא'; זו האמת! מבחינה מסוימת, אתה באמת יותר שפל מכל אדם אחר! ואין זה משנה אם אתה חושב או מרגיש כך או לא. זוהי העובדה בפועל. הציווי לאדם הוא, שיחשוב ויתבונן באמת זו עד שגם שכלו יגיע למסקנה זו וממילא הוא ירגיש כך ויתנהג בהתאם לכך; אבל העניין מתחיל מכך שזו המציאות בפועל.

ועל-דרך זה בנוגע לציווי "והוי דן את כל האדם לכף זכות" (שבמידה רבה שייך להוראת חז"ל הנזכרת "והוי שפל רוח כו'"): זו לא הוראה למעשה בלבד - לומר בפה שהשני זכאי וצדיק וכו'; זוהי המציאות בפועל! בהסתכלות נכונה ואמיתית על מעמדו ומצבו של הזולת - הוא

באמת זכאי.

השתתפתי פעם בהתוועדות שנכח שם חסיד בעלז. הוא סיפר על האדמו"ר מבעלז, ה'בעלזער רב' זצוק"ל, על גודל אהבת-ישראל שלו וכיצד היה דן כל יהודי לכף זכות. הוא היה חוזר ואומר שבימינו אין רשעים, וגם אלו שאינם שומרי מצוות הם תינוקות שנשבו ואינם מזידים ח"ו.

פעם הוא הלך בשבת עם כמה מחסידיו ברחוב וראו יהודי בפנינת הרחוב כשהוא מטייל עם סיגריה בוערת בידו. אחד החסידים הפנה את תשומת ליבו של האדמו"ר לאותו יהודי, תוך כדי שהוא מעיר בעדינות שישנו לפנינו מעשה של חילול שבת ממש.

כשהתקרבו, האדמו"ר והחסידים, מעט יותר אל האיש, השליך הלה את הסיגריה מידי. אמר ה'בעלזער רב': "מסתמא הוא שכח שהיום שבת, וכשראה יהודים עם שטריימל מתקרבים, הוא נזכר ששבת היום ולכן השליך את הסיגריה".

מסגנון הצגת הדברים על-ידי המספר, היה ניכר שהוא סבור שה'בעלזער רב' אכן חשב שאותו יהודי שכח שהיום זה היום השביעי. אבל לא נראה לי שלכך התכוון האדמו"ר מבעלז זצוק"ל. ח"ו לייחס לאותו צדיק דיבור חיצוני, דיבור שהוא עצמו אינו סבור שתוכנו אמיתי. אין זה משפט תמים הנובע מחוסר ידע במצבו האמיתי של אותו אדם שעישן את הסיגריה. ברור לי שכאשר האדמו"ר מבעלז אמר דברים אלו הוא התכוון לכך באמת; ומאידך, הוא הבין היטב מהי דרגתו של אותו יהודי.

הוא לא התכוון שהוא שכח שהיום זה היום השביעי, אלא הוא שכח מהי שבת. מעולם לא חנינו אותו על מעלת השבת ואין לו שום ידע והכרה בקדושתה. הוא 'שכח', הוא לא הרגיש, את קדושת השבת. זו כוונתו כשאמר, שכאשר ראה יהודים עם שטריימלאך לידו הוא נזכר ששבת היום: דבר זה הזכיר ועורר אצלו איזושהי הרגשה בקדושת השבת עד שהוא השליך את הסיגריה.

זה הפירוש "הוי דן את כל האדם לכף זכות": אין הכוונה לפטופטי דברים שהאדם עצמו אינו מאמין בהם אלא שמפני ציווי חז"ל הוא מכריח עצמו לומר, או אף לחשוב, שהזולת זכאי; אלא זו אכן המציאות האמיתית.

אם חז"ל אומרים לדון יהודי לכף זכות, זאת אומרת שהמחלל שבת הוא באמת זכאי. הוא עושה זאת רק בגלל שהוא 'שוכח' מהשבת, הוא אינו יודע ומכיר בקדושתה; ואילו הבין קצת מהי מעלת השבת הוא לא היה מחללה. ועל-דרך זה בנוגע לכל יהודי בכל מצב ירוד שיהיה - תמיד יש צד זכות אמיתי מדוע הוא נמצא במצב שכזה. והוראת חז"ל לאדם היא, שיחפש ויתעמק במצבו של הזולת וימצא את צד הזכות שבו.

עכ"ל בספר 'המועדים בחסידות' שם.